F129-9
413

N. P. ANUÇIN

KЬ3 RASKRJAŻUJTNЬ LЬSJA PUEZ

NARKOMTĄŻPROM IZDATĘLSTVO
MOSKVA ★ 1935

К[illegible]-П.
2-773

N. P. ANUÇIN

KЬ3 RASKRJAŻUJTNЬ LЬSJA PUEZ

Г.П.Б. в Лнгр.
Ц. 1935 г.
Акт № 71

NARKOMŢAŻPROM IZDAŢEL,STVO
MOSKVA ★ 1935

РЬЄҚƏS

	Str.
Praviļnəj raskrjaʒovkalən znaçeŋŋo	3
Мьj kerənь lьsja vəriş	6
Lьsja dreveşinalən porokkez	10
Standarttez da kьз nijə primeŋajtnь stvollez raskrjaʒovka kosta	17
Қьз merajtənь da uçitьvajtənь vərmaţeriallez	29
Vər raskrjaʒovka sposoввez	34
Қьз raskrjaʒujtnь fautnəj puez	50

Редактор *Караваев*. Техн. редактор *Р. Нейман*. Сект. ведом. лит. № 752. В-60-2-3. Сдано в набор 1/XII 1934 г. Подписано к печати 5/II 1935 г. Формат бумаги 82×110/32. Печ. л. 3¼. Знаков в печ. листе 50 000. Тираж 500. Заказ 3057. Уполн. Главлита Б-41101.

17 ф-ка нац. книги ОГИЗ'а РСФСР треста «Полиграфкнига»
Москва, Шлюзовая наб., д. № 10.

PRAVIĻNƏJ RASKRJAƷOVKALƏN ZNAÇENŊO

Mijan sovetskəj usloviaezьn bьd raвoçəj vermə şetnь predłoƶeŋŋoez assis uз sposoвvez вurşətəm jьliş, medвь perьtƶьka da kokŋitƶьka munis uзьs, unaƶьk da вurƶьk kaçestvoa petis produkcia.

Veƶərtana, sto вur predloƶeŋŋoez, kədna proizvodstvolə şetasə poļza, vermas şetnь toko seєəm raвoçəj, kəda вura tədə assis ḑelosə, starajtçə pьdьnƶьka tədnь sijə, a ətlaьn etakət leвtьnь assis kvaļifikaciasə.

Etaєəm raвoçəjjes ədḑən donaəş bьd uз otraşļьn, a esə ədḑənƶьk vər promьsļennoşьn, kьtən ţexŋikaьs ədḑən laƶmьt, koļəm.

Bьd voə mijan vərrezьn dreveşinasə (vərsə) zaptənь ŋeətik şo miļļon sat vьlə.

Vərzaptan uзьn ţexŋikaьs, suam: vuзşaŋ puez pərətəm, a sьвərьn nijə orlaləm, вьdsən viƶşə raвoçəjjez-vərkeralişşez kiьn. Vərьn-ed — ŋe faвrikaьn: ţexŋikkez, ḑeşatŋikkez oz vermə вьdlaьn viƶətnь omən munan uз şərьn.

Vərzaptikə, kər administrativno-ţexniçeskəj raвotŋikkes jeєaəş, medotvetstvennəj uз şərьn doƶirajtəmsə kovşə şetnь vərzaptiş raвoçəjjezlə. A etaєəm ḑelo kosta vər raвoçəjjes, koŋesno, dolƶonəş lonь ţexniçeskəja gramotnəjəş. Eta-kə oz lo, nija pondasə şetnь ьзьt uвserв gosudarstvolə, a siƶ-kə i aşnьs asnьslə. Vərzaptan uзьn вьdkoḑ osьвkaes umələş esə sijən, sto nijə oz poz perьta veşkətnь i poçti sovşem oz poz veşkətnь.

Medвь veƶərtnь kьєəm ьзьt osьвkaez vermasə lonь vərzaptikə, kədna viƶənь ьзьt praktiçeskəj znaçeŋŋo, viƶətamə primerrez.

Vər rabotɳikkezşaɳ çasto pozə kьvnь, sto vuzalikə nьliş vəli una brakujtəmaş zaptəm vər maţeriallez. ɳesoça vər rabotɳikkez suənь, sto zaptan uz nuətimə bur vəriş, a vuzalikə pervəj sorta vər abu, a una kerrez vəlisə bьdsən brakujtəməş, i kovşis vuzavnь nijə pes donən. Juaşşə, kьeəm usserb gosudarstvo nəbətis? Eta usserbьs sogmə sija koţaniş (razɳicaiş), kəda loə kerrez da pes don kolasьn. Pesьssa kerres 3—4-iş donazьkəş. Etaşaɳ, kьz azzam, kera vərsə vuzavnь pes donən ədd̨ən abu vьgoda.

Vər rabotɳikkez kolasьn kovşьlə kьvnь i seeəm şorɳiez. Ţesoşeka vьlьn dumajtisə zaptьnь 1000 ker. Kər zə sijə bьdsən usalisə (razrabotajtisə), to 1000 ker tujə lois bьdsən toko 700.

Poçti $^1/_3$ ez tьrmь sь şərti, mьmda mədisə poluçitnь. Juaşşə, mьjьn setən ḑeloьs? Ḑeloьs sььn, sto ьzьt tor dreveşinaьs, kədaiş mədisə zaptьnь kerrez, munis pes vьlə.

ɳesoça mijan vərzaptan organizaciaez boştənь as vьlanьs obzazaţelstvoez, esə vərzaptan kad ozьn, opredeţonnəj srokə şetnь bьdkod cennəj vərmaţeriallez. No kolə viştavnь, sto eta srok koɳeç kezə vizçişan vərmaţerialles ţesoşekaez vьlьn abuəş. Mьjşaɳ i vərzaptan organizaciaes asşinьs dogovorreznьsə tьrtnь oz vermə. Dogovor narusitəm ponda, vərmaţeriallez şetəm ponda, kədna ez azzişə ţesoşeka vьlas, nija vestənь ьzьt straffez, ɳeustojkaez, ubьtokkez da vizənь otvet.

Kьeəməş priçinaez bьdəs ena prorьvvezьn?

Medьzьt priçina ena prorьvvezlən plan tьrtəmьn loə sija, sto çasto mijan vər usaləmьs munə ɳepraviţnəja, i nijə dona vərmaţeriallesə, kədnə pozis bь boşnь kuzəmən usalikə, zaptьnь og vermə.

Opьttəm vərkeraliş, puesə kerrez vьlə piţitikə, bьeəmika oz vizət pu kaçestvo vьlə. Etaşaɳ çasto ovlə siz, sto bьdsən kerьs ədd̨ən bur, no medsəras vələmaş ətik ɳeto kьk siş ulok. ɳeto siz ovlə, sto kьk kuimət torьs kerьslən ədd̨ən voţkьt da rovnəj, abuəş i uvvez, a medbərja kuimət torьs ьzьt uvja da kьzaьs şərti ədd̨ən vəsɳaməm.

Etaeəm kьknan sluçajьs kosta prijomsiklən, koɳesno, em pravo brakujtnь kerresə, ţibo çintnь nьliş sort.

Baitnь kə sь jьliş, mьla lesoşekaez vьlьn jeɛa petə kerreza material, to sija sьşaŋ, mьla əddən çasto ləşətənь pes vьlə seɛəm puez da nьliş torrez, kədnaiş vermisə вь petnь вur kerrez. Seɛəm zə delobs i zakazzez ŋetьrtəmьn. Çasto meddona puez, kədna godonəş zakaz tьrtan vərmaterialə, lezşənь rjadovəj tovarrez vьlə.

Etə вьdəs uzsə nuətikə opьttəm vərkeralişşes sь tujə, medвь вьɛəmzьka lьddьnь, kьz вurzьka da pravilnəja orlavnь puez, çasto pilitənь sijə kьt sedas. Etaz kə uzavnь, dak dona vərmaterialsə sьmda on zaptь, mьmda kolə.

Soznatelnəj raвoçəjlə uzalikə kolə pesşьnь viştaləm вьd ŋedostatokkət. Eta ponda sьlə medoz kolə paşkətnь asşis znaŋŋoesə zaptan sposoввez jьliş da raskrjazovka jьliş.

Eta kŋizkalən celьs seɛəm, medвь otsavnь vərkeralişlə velavnь pravilnəja, ьzьtzьk polzaən as ponda i gosudarstvo ponda kernь lьsa stvollesə sortimenttez vьlə.

Pervəjiş vizətəmşaŋ kət eta uzьs вьtte i prostəj, no pravilnəja sijə kernь, kьz vəli viştaləma-ni vьlьn, kuzənь una ŋe вьdənnьs vərkeralişşes.

Ekonomiçeski racionalnəja vərsə kerəmьs korə kolan rasçot. Raskrjazovsik medoz dolzon вura tədnь вьdkod sortimenttez vьlə texniçeskəj trevovaŋŋoez. Sьвərьn sija dolzon kuznь вərjişnь dreveşina kaçestvoьn; sьlə овjazatelno kolə tədnь stvolkət uzaləmьn вurzьk sposoввez. Viştaləm svedeŋŋoesə zenьtika gizəmən i şetşə eta kŋizkaьn.

Medвь boşnь jurə eta kŋizkaьn ŋeşəkьta viştaləmsə, şozə kolə lonь vər zaptəmьn praktiçeskəja tədsaən; sijə lьddətikə kolə vnimatelnəja bərjişnь risunokkezьn da tabliçkaezьn, kədna viştalənь dreveşina kaçestvo da sijə ləşətan sposoввez jьliş; kolə mьmdakə əktьnь terpeŋŋo da ŋe zaвava ponda i ŋe soççişəm ponda, a mьmdakə uza naprjazeŋŋoən vnimatelnəja lьddətnь etə kŋizkasə. Esə вurzьk lьddətəmьs jьliş şorŋitçьnь aslat uzьn jorttezkət da kŋizkaьn gizəm raskrjazovka sposoввesə pьrtnь aslat uzə vərьn uzalikə.

Sovetskəj sojuz vərrezьn pozum da kəz — glavnəj pu porodaez. Ena lьsa porodaezlən dreveşinaьs munə вьdlaə — sьiş kerənь berşasə. Medoз sija vizşə pes tujə da əddən una munə вьdkod postrojka vьlə. Stroitçan uзьn meduna vizşənь lьsja vəriş kerrez, a sizzə вьdkod pilomaţeriallez, kədna loənь seeəm kerresə doļ piļitəmşaņ.

Sьşaņ, kьєəm ḑeloə vər tovarres munənь, nijə jansətənь kьk gruppa vьlə: ḑelovəj vər da pes. Ḑelovəj vərən вuşənь вьdəs vər maţeriallez sija dreveşinatəg, kəda munə lontişanə. Вьdənnьs tədənь, вto dreveşina, kəda munə lontişanə, вuşə pesovəjən, ļibo prosto pesən. Ḑelovəj lьsja dreveşinaiş glavnəj tovarən loənь kerrez. Nijə sizzə jansətənь kьk kaţegoria vьlə. Nija, kədna gəgrəsaən munənь sţenaez єupəmə, вuşənь stroiţeļnəj kerrezən. Lьsja kerrez, kədna ləşətəməş piļitnь ţos, вuşənь pilovoçņikən.

Əddən una lьsja dreveşinaьs munə kərtovəj tuj ḑeloə, unazьksə вpalaez vьlə. Ker torrez, kədna munənь вpalaez kerəmə, вuşənь spaļņikən.

Vəsņiţik lьsja kerrez munənь вьdkod sooruzeņņo dьrņi vərrez kerəmə, vəvdəmə da kəzьt postrojkaezə; meduna zə nija munənь şeļskəj kəzajstvoьn. Seєəm vər вuşə podtovarņikən.

Əddən una lьsja vərsə korə izвom promьsļennoş, kьtən sija зenьţik orətokkezən munə kopiez krepitəmə (pьkəttez tujə); pьkəttes ena вuşənь rudņiçnəj stojkaezən, ļibo propsaezən.

Ximiçeskəj pererabotkaən da zьrtəmən kəz puiş kerənь вumaga. Pu orətokkez, kədna munənь eta proizvodstvoə, вuşənь вalanssezən.

Promьsļennəj znaçeņņo şərti medoззa mestaьn sulalə pozum. Sija əddən paşkьta paşkaləma mijan vərrezьn. Pozum pues вьdmənь əddən ьзьta. Burzьk dreveşinaьs sьlən komeļas. Pozumlən sija unazьksə uvtəm.

Kьzi pozum stvolsə piļitnь poperjog, to pozə kokņita kazavnь вurovatəj kod gərd rəma sər da jugьtzьk vez вurovatəj

koɖ doriş lador. Dreveşinalən sərьs şuşə jadroən, a dorьs — zaвoloɳən. Jadrovəj dreveşinaьs jonzьk da topьtzьk zaвolonnəjşa. Sijən kerrezə, kədna munənь вur da dьr sulalana postrojkaezə, koɭənь toko jadro, a zaвoloɳ ləsjənь.

Vьlьn pesəka mestaezьn pozum şetə posɳit sloja dreveşina ьzьt jadroən i vekɳit zaвoloɳən. Seєəm posɳit sloja dreveşinaьs şuşə rudovəjən. Sija əddən dona stroiţeɭnəj ɖeloьn. Mijan ojvьv vərrez, kədna вьdmənь əddən zagəna, şetənь seєəm posɳit sloja jon pozumovəj dreveşina, kədə vьlьna dontənь (ceɳitənь) kьz mijan, siz i graɳica şajiş rьnokkez vьlьn.

Pozumovəj dreveşina, kədalən voşa slojjes soçzьkəş, çem rudovəjьn, da zaвoloɳьs ьzьtzьk, şuşə polurudovəjən. Rudovəj dreveşinaşa sija ɳezьk jon.

Uɭ da naɀoma muez vьlьn pozum вьdmə əddən çoza; dreveşina sьlən jugьt, paşkьt sloja da əddən ьzьt zaвoloɳa. Seєəm pozum şuşə mjandovəjən. Rudovəjşa sija dontəmzьk sьşaɳ, sto ɳezьk jon.

Dreveşina kaçestvo vьlə ьzьt vɭijaɳɳo şetə pu вьdməmlən uslovjo. Puez, kədna вьdmisə svoвodnəjzьka, vər dorrezьn, ɭibo ətaməd dьnşaɳ ьlьnzьka, paşkьt voşa slojjezaəş, kьz komeɭɭezaəş, çoza da вura vəsɳamənь jьləz, i seşşa nь vьlьn komeɭşaɳ jьləz eməş kьz uvvez. Seєəm puezlən dreveşinaьs ɳe jon i unaзьksə munə toko pesə.

Puezlən, kədna вьdmənь suk vərьn, stvolles vəsɳitəş, kuɀəş da veşkьtəş. Sek zə pozumovəj puezlən $^1/_2$ ɳeto $^2/_3$ stvol toras aвuəş uvvez. Seєəm puezlən dreveşinaьs вur kaçestvoa i nija vizşənь dona sorţimenttez kerəmə.

Pozumovəj dreveşinaьn una posɳit da vəsɳit kanallez, kədna tьrtəməş şirən, a şir seєəm vessestvo, kəda oz şet pulə sişmьnь. Siz kьz pozumovəj dreveşinaьn una şir, to sija em jon maţerial, kəda dьr oz şetçь sişmьnь.

Mijan vərrezьn pozumlən paşkьta paşkaləmьs, sь dreveşinalən jonьs, kəda dьr oz şetşь sişməmlə, otsuləнь vizнь sijə stroitçan maţerialə. Pozumiş kerənь вьdkoɖ kerrez, ləsjəm da piɭitəm maţeriallez; sija vizşə вьdkoɖ postrojkaezьn; sьiş kerənь gont, draɳ, mostovəjjez ponda torcovəj saskaez, ţeɭegrafnəj da ţeɭe-

fonnəj stolвbez, spalaez, sudnoez ponda maçtaez, stoɭarnəj vər, saxtaezə pьkəttez (rudostojkaez), pakujtəm ponda struzka da s. oz. Pozum sizzə munə pesə da somə. Etakət ətlaьn sija loə osnovnəj sьrjoən skipidar da smola kerəmьn.

Pozumovəj puez usalikə uvtiş kьk kuimət pu toriş kerənь kerrez. Ena kerreziş sьbərьn kerənь kьєəm ɭibo sorɭiment, kədna vəlisə gizəməş vьlьn.

Kəzajstvennəj znaçeŋŋo şərti mədik mestaьn sulalə kəz. Kəzlən stvol veşkьt i вьdmə esə pozumovəjşa gьrişzьka. Kəzlən dreveşinaьs vezkoɖ çoçkom rəma, kokŋit i ьlьna ŋe seєəm şira i ŋe seєəm jon, kьz pozumlən. Jadro kəzlən abu. Sьşaŋ, sto sija ŋezьk jon, pozumşa kəzьs dontəmzьk. Kəzovəj dreveşina vizşə вьdkoɖ mu vevdəriş postrojkaez vьlə, sijə vizənь i stoɭarnəj uzьn, sudnoez kerəm vьlə, sьiş kerənь i kɭepka. Uvtəm kəziş, kədaьn ətpaşta sloja dreveşina, piɭitənь ədɖən dona pəvvez, kədna munənь muzьkaɭnəj instrumenttez kerəm vьlə. Ədɖən una kəzovəj dreveşina munə вumaga kerəm vьlə.

Mijan oj-asьvvьv vərrezьn una mestaьn вьdmə ŋьv. Ŋьvlən dreveşinaьs kəzovəj koɖ zə, no sija ŋezьk jon, a sьşaŋ sijə jeєa vizənь postrojkaez vьlə. Vizənь ŋьvsə əti mədi ŋe gьriş torrez kerəm vьlə: jassikkez, gont kerəm vьlə i lьɖdişə pozumşa da kəzşa dontəmzьk. Sьiş, siz-zə kьz i kəziş, kerənь вalanssez, kədnaiş sьbərьn kerənь вumaga. Şibir vərrezьn da oj-asьvvьv vərrezьn, Sovetskəj sojuz jevropejskəj torьn, ədɖən ьzьt prost-ranstvoez vьlьn вьdmə ɭistvenŋica mədik lьsja porodaezkət sorən. ɭistvenŋicalən dreveşina ədɖən vьlьn ţexŋiçeskəj kaçestvoa. Sija dьr oz sişmь mu pьєkьn da va pьєkьn, sьşaŋ sija ədɖən вur loə sudnoez stroitəm ponda, koloɖeç truвaez, spalaez da mədik sooruzeŋŋoez kerəm ponda, kədna kujlənь mu pьєkьn da uɭ mestaezьn. Seşşa ɭistvenŋica munə esə plotŋiçnəj da stoɭarnəj ɖeloьn. ɭistvenŋicaiş pesьs pozumovəjşa donazьk.

Kət ɭistvenŋicalən dreveşinaьs вur kaçestvoa, kerşə sija şozə ŋe ədɖən una. Kerşə sija jeєa sьşaŋ, sto ədɖən şəkьt i kьlətikə una vəjə da i dreveşinaьs ɭistvenŋicalən ədɖən jon i kernь sijə pozumşa şəkьtzьk.

Lьsja porodaeziş kolə esə viştavnь kedra jьliş. Sija вьdmə

Şiвir da Ural vərrezьn. Kedralən, siзƶə kьз i poƶumlən, em jadro da şirən tьrəm xoddez. Dreveşina kedralən kokŋit i ŋeвьt; kerşə sija mədik lьsja porodaezşa kokŋitƶьka. Vər promьsɭennoşьn kedra dreveşinalən kьtcəз toko mədik znaçeŋŋo. Sija viзşə stoɭarnəj da tokarnəj ɖeloьn, sьiş kerənь ŋeвьt meвeɭ. Əddən dona lьddişşə kedralən naвivoçnəj struƶka.

Maţeriallezlən вьd torja vid, kəda zaptəma viзnь kəƶajstvoьn, suşə sorţimentən. Suam, вaitənь siз: „Ţesoşeka vьlьn zaptəma kuim vida sorţiment: pilovoçŋik, вalaŋeccez da pes".

Oзlaŋ giƶəmьn „sorţimenttez" kьvsə mi pondam giƶnь əddən çasto. Sijən mijanlə kolə əddən çorьta juranьm воşnь, sto sorţiment kьv uvtьn dumajtşə vər tovarlən vid.

Lьsja vərlən glavnəjƶьk sorţimenttes to kьєəməş: 1) pilovoçnəj kerrez ɭiвo pilovoçŋik; 2) stroiţeɭnəj kerrez; 3) spaɭŋik (mukəd kosta sijə suənь spaɭnəj ţuɭkaezən); 4) podtovarŋik (vəsŋitƶьka vundьstəm torresə mədŋoƶ suənь poєєezən); 5) propsaez, ɭiвo rudŋiçnəj stojka (pьkət); 6) вalaŋeccez, ɭiвo ceɭɭuloznəj vər; 7) pes.

Viştaləm sorţimenttes kerşənь вьdkoɖ kaçestvoa da вьdkoɖ ьƶdaa pueziş, mьjşaŋ i donьs ena sorţimenttez vьlə ovlə ŋeətkoɖ.

Sija ƶə ətik puьs aslas torja mestaezьn viзə ŋeətkoɖ kaçestvoa dreveşina; sijən sija ƶə ətik puiş kovşə zaptьnь una sorţimenttez, a eta ponda pusə kolə vundavnь torrez vьlə. Siз pu komeɭ torşis çasto poƶə zaptьnь seєəm pilovoçnəj pu, kədaiş petənь əddən вur stoɭarnəj pəvvez. Puьslən səriş torьs unaƶьksə ovlə tujana rjadovəj pilovoçŋik ɭiвo stroiţeɭnəj kerrez vьlə. Jьliş, uvja torsə kerənь rudŋiçnəj stojka vьlə ɭiвo pes vьlə.

Raskrjaƶovsiklən estən zadaçaьs loə seєəm, medвь kernь unaƶьksə donaƶьkkezə da kolanaƶьkkezə promьsɭennoşlə sorţimenttez. No dona sorţimenttez şərьn vətçikə sьlə oz kov vunətnь ena sorţimenttez ponda dreveşina kaçestvo jьliş. Raskrjaƶovka kosta sьlə oz kov vunətnь, sto sorţimentьn dreveşinaьslən kaçestvoьs-kə loas uməɭ, to sijə ŋepremenno вrakujtasə. Vot sijən, medвь velavnь praviɭnəja da вura uзavnь puesə, kolə вura velətnь sorţimenttez. Medoз kolə çorьta tədnь

nьliş ьƶdaesə (razmerrezə) kuʒanas i kьzanas, a sьвərьn dreveşinaliş kaçestvosə, a medвərьn nijə овraвotka ponda pravilaez.

Sorţimenttez jьliş viştaləm sveḍeŋŋoes şetəmaş torja praviloezьn, kədna suşənь standarttezən. Siʒkə, sь ponda, medвь praviļnəja nuətnь vər zaptəm, a əddənƶьksə torja sorţimenttez vьlə stvollez raskrjaƶujtəm, medoʒ kolə velətnь standarttez.

Bьd standart sulalə kьk toriş.

Medoʒʒa torьs suşə ьƶda torən. Eta torьn viştaşşə sorţimentlən ьƶdaьs, mədŋoƶ, — sьlən kuʒaьs da kьzaьs,

Standartlən mədik torьs mьççalə tovarliş kaçestvo. Medoʒ sььn giƶşə dreveşinaьs, kədaiş kolə ləşətnь sorţiment, a sьвərьn şetşənь pravilaez dreveşinaiş sorţiment ləşətəm ponda.

Dreveşinaliş kaçestvo tədənь vevdərşa vid şərti. Sijə sorţirujtikə viʒətənь sь uməļinnez (porokkez) vьlə. A nija ovlənь əddən una çuƶəmaəş.

Dreveşina sişinnez, вьdkoḍ uvvez, çukьļa stvol, paşkьtəş voa slojjez, potəminnez, kososloj — вьdəs ena dreveşinalən porokkez. No vər zaptan ḍeloьn ena porokkezlən znaçeŋŋoьs una ŋeətkoḍ. Mukəd sorţimenttezьn kьєəm ļiвo porok sovşem oz kov leʒnь, a mukədьn nija ŋekьєəm prakţiçeskəj znaçeŋŋo oz viʒə. Siʒ, suam, kososloja keriş loənь əddən uməļ ţossez. Etə ƶə kososlojnəj kersə viʒnь-kə postrojka kosta şţenaə, to sija jonnas da kaçestvonas oz şetşь i ŋekososlojnəj kerrezlə.

Eta primerьs mijanəs vajətə vьvod dьnə, sto torja sorţimenttezьn nija ƶə ətik porokkez viʒənь ŋeətkoḍ znaçeŋŋo,

Vər ḍeloьn da stroiţeļnəj ḍeloьn dreveşina porokkesə kutəmaş sunь f a u t t e z ə n.

Siʒ kьʒ fauttesə tədtəg ḍreveşina kaçestvo jьliş вaitnь oz poʒ, sijən, medвь kutçьnь viʒətnь standarttez, medoʒ mijanlə kolə suvtçьnь lьsja vərliş glavnəjƶьk fauttesə ļiвo porokkesə зenьţika viştaləm jьliş.

LЬSJA DREVEŞINALƏN POROKKEZ

Çukьļa stvol. Eta porokьs veƶərtana aslas suşəm şərti (1a ris.). Stvolьs-kə çukьļtçəm ətik ladorə, to çukьļьs suşə

ətladoraən, a puьs — ətigorвaən. Kər çukьlьs una ladorьn, sek çukьlsə suənь kьk, libo kuim ladoraən i s. oz., a pusə—unagorвaən (1 в ris.). Ьsьt znaçeŋŋo vizə çukьlьslən ьzdaьs. Ьsьt çukьla puiş ker ləşətnь ovlə ədḍən şəkьt. Ətigorвa çukьlьs авuzьk ьsьt porok, çem unagorвa çukьl.

Rojkaez — ena komeldьnşaŋ stvol kuza dol munan gəpokkez, kədna sogməmaş ədḍən zoraməm вokiş vuzzezşaŋ. Nija mьççaşənь komel orətəmьn, kəda eta kosta gəglan forma tujə loə zvezda forma kod (2 ris.). Eta porokьs ьsьt znaçeŋŋo oz viz. Etaєəm porokən ker komelsə, medвь kerьslə şetnь вurzьk forma, kolə ləsjьnь.

1a ris. Stvollən çukьl.

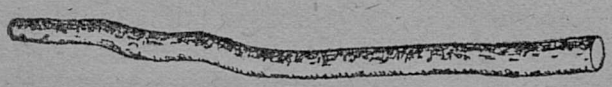

1в ris. Stvollən вьdkodgorвa çukьlez.

Vaasloj libo ulsloj — eta svezəj pərətəm stvolьn dreveşina torrez, kədna вurazьk tukməmaş (вoşşəmaş) vaən, ŋezeli stvolьslən ostalnəj torьs. Koşməm bərьn vaaslojьs əsə, no sь mestaьn loənь uçitik potəminnez. Eta porokьs vajətə вrak dьnə vьlьn sorta vərmateriallez, rjadovəj vərьn sija ьsьt znaçeŋŋo oz viz.

Svilevatost — eta ŋepravilnoş dreveşina strojeŋŋoьn, kər pu sies dreveşinaas teçəmaş, kьz gьezən (volnooвraznəja) (3 ris.). Eta porokьs sizzə vtoroştepennəj; rjadovəj pilovoçnəjьn i stroitelnəj vərьn znaçeŋŋo oz viz.

Kreŋ — kər pusə popereg pilitan, to tьdalə, ətladorьn eməş paşkьtzьkəş, topьtzьkəş da şədzьkəş voa (godovəj) kolcoez (4 ris.). Eta torьn dreveşinaьs ŋezьk jon (xrupkəj).

Meţik — etə pu pьєkьn pu şələm·pьr doļ munan paşkьt potəminnez (5 ris.). Etaєəm potəminnez stvolьs kuza kajənь вьdkoq vьlьnaəз.

Kər potəminьs stvol kuzas munə veşkьt napravļeŋŋoən, seєəm meţikьs suşə soglasnəjən, kər potəminьs munə vintənmoz, — ŋesoglasnəjən. Soglasnəj da ŋesoglasnəj meţikkesə tədənь kerşis sь şərti, kьз nija tьdaləns uliş da vьliş orətəmьn.

Pasьnok — eta ьзьt uv, kəda abu вoşşəma dreveşina stvolьskət i munə dreveşina pьєkas 1—2 *m* kuza (6 ris.); sija dreveşinasə єьkətə sijən, sto piļitikə sija uşə.

Uvja — eta seєəm pu, kədalən stvol vьlas uvves unaзьkəş sьşşa, mьmda boştəmaş normaən.

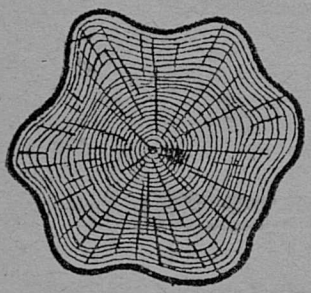

2 ris. Rojkaez.

Kososloj — eta ŋepraviļnəj strojeŋŋoa dreveşina, kədalən drevesnəj şies munənь vintovəj viz kuza (7 ris.). Kososlojnəj kerreziş piļitəm pəvvez koroвitçənь.

Morozşaŋ potəminnez—eta ətərşa doļ potəminnez; ena potəminnez loənь ьзьt morozzezşaŋ (8 ris.). Lьsja porodaezlən morozşaŋ potəminnez təççənь nь dorrez vьlьn petəm smolaьn.

Təvşaŋ potəmin (vetreŋica) — pu şələm dьnşaŋ doļ potəminnez, kədna sogmənь zaptəm vər vьlьn ŋe rovnəja koşməmşaŋ (9 ris.). Əddənzьksə potlaşənь vərmaţerial koŋeççes, kədna abu vevttəməş sondi jugərrezşaŋ. Ьзьtzьk vred etaєəm potəminnes şetənь pilomaţeriallezlə.

Otlup — eta stvol pьєkьn duga koq potəminnez, kədna munənь voa slojjez kolasət (а, б, в, 10 ris.),

Şerjanka — sija zə otlup, no tьrtəm smolaən. Şerjankaьs unaзьksə sogmьvlə pu vevdəras.

Uşan uvveż — seєəm uvvez, kədna abu вьdməmaş dreveşina stvolьskət i usalikə nija uşənь (11 ris.).

Şur uv — çeglaləm uv tor, kəda вьdməma pu pьєkas. Lьsja

3 ris. Svilevatosţ.

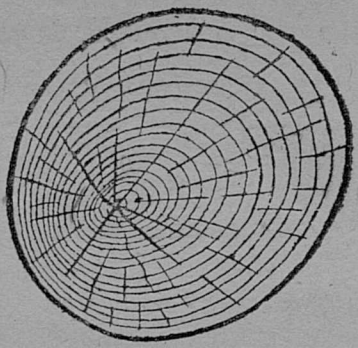

4 ris. Kren.

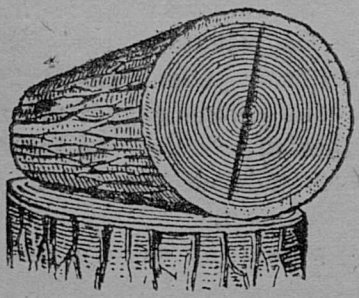

5 ris. Meţik.

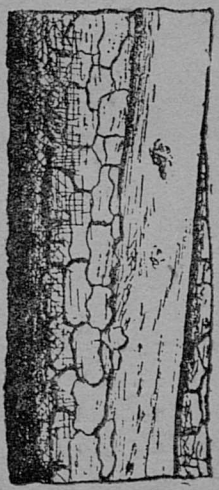

6 ris. Pasьnok.

oporodaezlən seeəm uvves boşşənь smolaən i loənь əddən çorьtəş. Pəvvezьn ena şur uvves uşaləne.

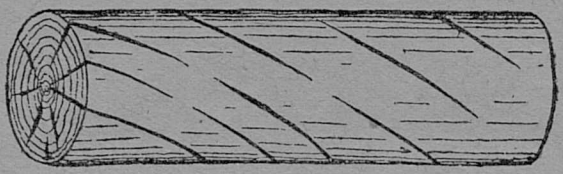

7 ris. Kososloj.

Smolainnez — vevdərьn dojdəm mestaez, tьrəməş smolaən. Unazьksə nija pantaşənь pozummezьn.

Kəsbok — seeəm stvollən tor, kəda vьlьn dreveşina ślojjes kuləmaş biən eьkətəmşaq libo mədik priçinaezşaq (12 ris.).

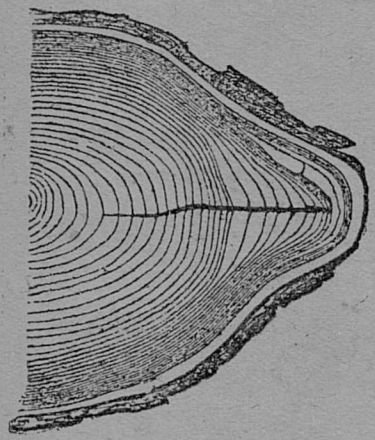

8 ris. Morozşaq potəmtnnez.

Proroşt — eta kuləm dreveşina libo kьrç, kəda sedəm drevesnəj stvol pьekas. Sija sizzə ovlə pozarşaq. Ovlənь prorostțez oştaəş i vevttəməş. Vevttəm proroştьs ovlə stvol pьekas, i kazavnь sijə pozə toko keralikə (13 ris.). Oşta prorostsə pozə azzьnь stvol vevdər vьlas, kьz dol munan borozdaəs libo gəpokəs, pьdəsьs kədalən sogməma kuləm dreveşinaiş.

Gagpişkətəminnez—eta dreveşinasə pьdьna eьkətəminnez, kədnə kerənь gaggez (14 ris.).

Koraşoiş — eta loə sizzə gaggezlən eьkətəm, no toko dreveşina vevdərsə. Ena eьkətəminnes tьdalənь pu vevdər vьlas kьz вьdkoq risunoka qeьzьt borozdaokkez.

Napennəj siş (15 ris.) — eta pu komelьn şələmas burəj siş, kəda sogmə vuzzez eьkəmşaq.

Boloqsajьn siş — burəj siş. Sija ovlə pu vьlas kьeəmkə to-

rьn, kəda suşə вoloŋsajən. Seєəm sişьs sogmə lьşinaez teçəmşaŋ; kora ləsjəmşaŋ da uvvez çeglaləmşaŋ.

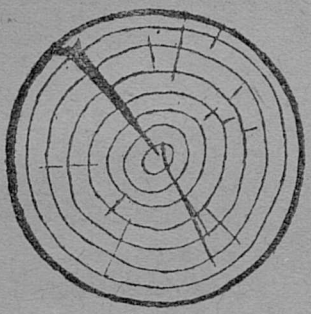

9 ris. Təvşaŋ potəminnez.

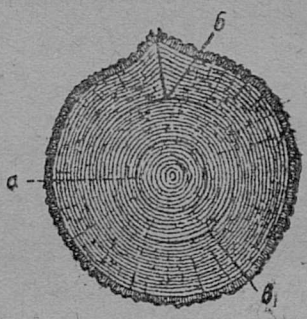

10 ris. Otlup.

Şitovina — dreveşinalən eta torja sogəta sostojaŋŋo, kəda sijə kerə rьskьtən da çintə sьliş topьtsə. Seєəm dreveşinaьs visə вurəj ļiвo gərd rəm.

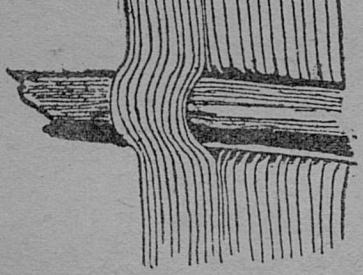

11 ris. Uşan ulok.

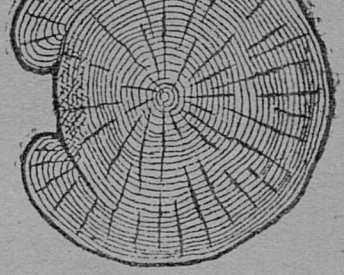

12 ris. Kəsвok.

Ləzin — eta keraləm ļiвo kuləm pulən єьkəm, kəda tьdalə ləzətəm mestaən. Ləzətəmьs puьsliş krepьtsə oz çint, no єьkətə sьliş vevdəriş vidsə.

Siş uvvez — eta porokьs vezərtana aslas suşəmən. Siş uvvez kolasьn eməş peєəraəş, kişşanaəş i taвaçnəjəş. Kişşana

ulьs kokɳita krəsitçə kiən (16 ris.). Tabaçnəj uvvez — eta seɛəm uvvez, kədna bьdsən ɛьkəmaş,— kişşənь pemьt porobokə, kьz ɳuxaţeɭnəj tabak. Tabaçnəj uvvez unazьksə siştənь dreveşinaliş stvol (17 ris.).

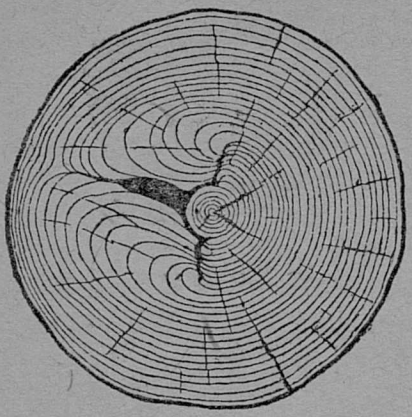

13 ris. Prorosţ.

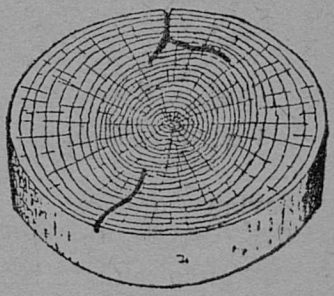

14 ris. Gagşojəmin.

Gərd siş — ɭibo gərdin sogmətə ɛak (baka) (18 ris.). Zaraẓitçəmьs pondətçə stvolьn çeglaşəm uvvezşaɳ, i zagvьv paş-

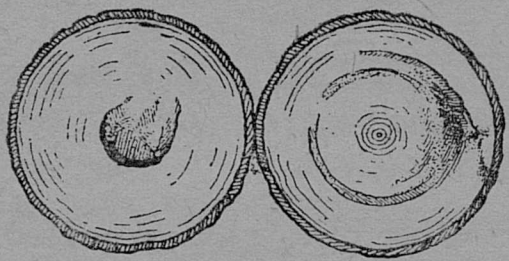

15 ris. Napennəj siş.

kalə stvol bokiş torrez kuẓa. Piɭitəm pu vьlьn etə poroksə poẓə tədnь gərd rəm şərti nija mestaezьn, kədna ɛьkəməş. Puьs, kəda ɛьkəma eta porokən, stukətikə sija şetə pəđəm

kod (gluxəj) sь; єьkəm mestaezьn unazьksə вьdmənь єakkez. Eta porokьs əddən çintə dreveşinaliş kaçestvo. Unazьksə sija pantaşə pozumlən.

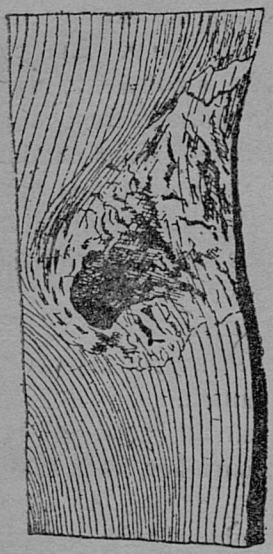

16 riз. Kişşan uv.

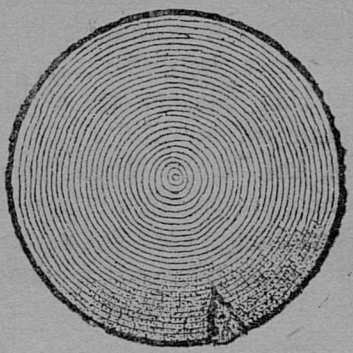

17 riз. Таваçnəj uv.

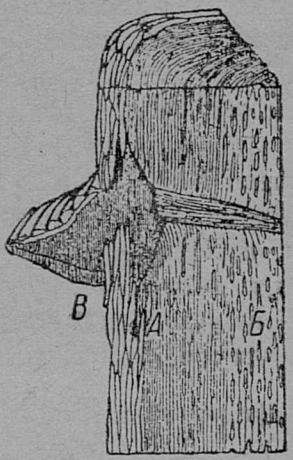

18 riз. Pozum вaka, kəda kerə gərd siş.

STANDARTTEZ DA KЬZ NIJƏ PRIMEŅAJTNЬ STVOLLEZ RASKRJAŽOVKA KOSTA

Kьz mi ozгьk вaitimə-ņi, standarttez — eta pravilaez ļiвo normaez, kədna вьd sorţiment ponda mьççaləпь sьliş ьzdaez (razmerrez), kaçestvo, kьz sijə kolə kernь da uçot sposoввez.

Standarttezas bura ıʌştaləma, kьєəm porokkez poʒə leɜnь kьєəm ļibo sorţiment ponda i kьєəməş oz poʒ leɜnь.

Kьtçəɜ ez vələ standarttez, vərmaţerial boştişşez vermisə şetnь bьdkoḍ trebovaŋŋoez, sija ļibo mədiḳ sorţiment kaçestvo jьliş; ŋe soça vəlisə i seєəm trebovaŋŋoez, kədnə ŋekьɜ ez poʒ kornь. Una çuzəma trebovaŋŋoez kosta şəkьt vəli nuətnь vərzaptan uɜ.

Sek, kər bьd sorţiment ponda çorьta suvtətəmaş ətkoḍ kaçestvennəj trebovaŋŋoez, açьs vər razrabotkaьs una prostəjşalis. Vərzaptişьs, kər sija bьєəma tədə standarttez, vər razrabotkasə nuətə uverennəja, sļeḍitə toko standart trebovaŋŋoez şərьn. Poləmьs, sto zaptəm vərmaţerialles loasə brakujtəməş, sьlən əsis. Ətik vərboştiş oz vermь kornь vərzaptiş dьniş burzьk kaçestvoa vərmaţerialles, çem viştaləməş standartьn.

Kər eməş standarttez, bьd stvolьs razrabatьvajtşə seєəm sorţimenttez vьlə, kədna ḍejstviţe|no kolənь mijan promьs|ennoşlə. Nija stvol torreziş, kədnaiş oɜzьk, kər ez vələ standarttez, petlis pes, to əni, kər eməş standarttez, poʒə zaptьnь mədik i kuimət sorta ḍelovəj sorţimenttez.

I medbərьn, standarttezas vərmaţerial sorttesə suvtəmən dreveşinasə ŋəbişьs vermas ŋəbnь seєəm ker, kəda sьlə burzьk donən, siɜ i dreveşina kaçestvoən.

Lьsja ḍelovəj sorţimenttezis unazьksə primeŋajtənь pilovoçnəj da stroiţe|nəj kerrez, sijən standarttez vizətəmsə pondətam eta roda vərmaţeriallezşaŋ.

Lьsja porodaa krugləj vərmaţeriallez vьlə standart

Eta vərmaţerial kaţegoriaə pьrənь bьdəs kerrez, ətlaьn i spa|nəj sьrjo. Oz pьrə toko propssez, balanssez, ţe|efonnəj da ţe|egrafnəj stolbbez.

Kerrezliş kьzasə standartьs suvtətəm juknь 1 *sm*-ən. Kerrezliş kьzasə merajtikə 0,5 *sm*-şa uçətzьk torres çapkişşənь; torrez, kədna 0,5 *sm*-şa ьɜьtzьkəş, boşşənь bьdsa santimetrrez tujə.

Kuʒa ponda standartən boştəmaş to kьєəmmezə 15 ьzda (sorţimenttezlən kuʒaьs *m*-ən): 4; 4,5; 5; 6,5; 7; 8,5; 9; 11; 13; 15; 19,5; 2,7; 5,5; 8,2.

Ena kuzaezşa standartьs lezə vərmaţeriallez zaptьnь mədik kuzaezə, no toko torja zakazzez şərti.

Kuzaez 2,7; 5,5 da 8,2 *m* standartən suvtətəməş spaļņik ponda: — 2,7 *m* kuzaьs loə ətik spala, 5,5 *m* — kьk spala, 8,2 *m* kuim spala ьzda.

Dreveşina kaçestvo şərti vərmaţeriallez standartən jukşənь sorttez vьlə. Pilovoçnəj da strojevəj kerrez ponda boştəmaş kuim sort, a posņi vər ponda — kьk sort. Medozza kьk sort ponda pilovoçnəj kerrez dolzonəş zaptişşьnь bьdman vəriş. Kuimət sorta kerrez pozə ləşətnь i sulalan kəs vəriş (suxostojiş).

Bьd sorta kerrezьn standartən lezşənь kьєəm ļibo porokkez. Nija porokkez jьliş, kədna lezşənь pilovoçnəj vər torja sorttezьn, viştaləma „20—23" straņicaeziş taвļicaьn.

Taвļicaiş tьdalə — uməļzьk sortaəş-kə kerrez, unazьk lezşənь porokkez. Unazьk lezəm porokkez eməş kuimət sortьn. Kerrezlən sortьs-kə lazmьtzьk pozə lezнь unazьk lezəm porokkez i nьlən vļijaņņoьs kaçestvo vьlə i cennoş vьlə oz lo ьzьt.

Mi şetimə taвļica vərmaţeriallezьn standartən lezəm porokkez jьliş. Əni suvtə vopros, kьz zə praktiçeskəja vər ¸krjazujtikə poļzujtçьnь eta standartən?

Bьdənlə vezərtana, sto vərьn usalikə tədnь naizuş i pьr vizнь tədvьlьn vərmaţeriallezьn standartən lezəm porokkez jьliş ədd∂n şəkьt, ļibo vovşo oz poz. Sizkə vermas mьççaşnь, sto kerrez kaçestvo jьliş gizəmən, kəda şetəma standartьn, poļzujtçьnь vovşo oz poz. No kolə viştavnь, sto praktikaьn standarttezən poļzujtçan zadaçaьs kerşə prostəjzьka, kьz sija mijanlə mьççaşşə pervəjiş vizətəmşaņ. Unazьksə sija zə ətik pu vьlьn ət kosta pantaşvьlənь kьk-kuim ¸porokşa ņe unazьk. A eta loə, sto bьd poroksə, kəda viştaləma standartьn, tədvьlьn pьr vizнь oz i kov.

Asşis ussə raskrjazovsik dolzon pondətnь pusə vevdərət vizətəmşaņ da sь vьlьn porokkez kossəmşaņ. Viştalam, sto nija loasə azzəməş. Raskrjazovsiklən sek suvtas vopros, pozə ja lezнь azzəm porokkesə zaptan sortiment ponda i kьєəm sortə şuras eta sortimentьs ena porokkezən.

Pervəj sort	Mədik sort	Kuimət sort
1. Prostəj soglasnəj meţik.	1. Prostəj soglasnəj meţik.	1. Meţikkez: prostəj soglasnəj, ļibo prostəj ŋeŋoglasnəj, ļibo kresta soglasnəj
2. Təvşaŋ potəmin.	2. Təvşaŋ potəmin.	2. Təvşaŋ potəmin.
3. Kososloj, kər kerlən sies veşkьt napravļeŋŋo dьnşaŋ kezənь 1,5 *sm*-şa ŋe unazьk 1 *m* kuzaьn.	3. Kososloj, kər kerlən sies veşkьt napravļeŋŋo dьnşaŋ kezənь 3 *sm*-şa ŋe unazьk 1 *m* kuzaьn.	3. Kososloj, kər kerlən sies veşkьt napravļeŋŋo dьnşaŋ kezənь 6 *sm*-şa ŋe unazьk 1 *m* kuzaьn.
4. Pozarən koştəmin, komeļьs dьnşaŋ 1 *m*-şa ŋe vьlьnzьk, i kəda ker gəgrəssə kutə $^1/_2$ ŋe unazьk i pьdьnanas 1 *sm*-şa ŋe pьdьnzьk.	4. Pozarən koştəmin,— komeļьs dьnşaŋ 2 *m*-şa ŋe vьlьnzьk, i kəda ker gəgrəssə kutə $^1/_2$-şa ŋe unazьk i pьdьnanas 2 *sm*-şa ŋe pьdьnzьk.	4. Pozarən koştəmin, kəda ker gəgrəssə kutə $^1/_2$-şa ŋe unazьk i pьdьnanas 2 *sm*-şa ŋe pьdьnzьk.
5. Ŗojkaez, kədna pьdьnanas $^1/_{20}$-şa ŋe pьdьnzьkəş kəmeļ kьza şərti.	5. Bьdkoḍ rojkaez.	5. Bьdkoḍ rojkaez.
6. Prorosţ, kəda keras uliş kuimət toras i pьdьnanas ŋe unazьk 2 *sm*-şa.	6. Prorosţ, kəda keras uliş kьk kuimət toras i pьdьnanas 4 *sm*-şa ŋe unazьk.	6. Prorosţţez.
7. Smolainnez, pьdьnanas kədna ŋe pьdьnzьkəş 1 *sm*-şa.	7. Smolainnez	7. Smolainnez.
8. Jon kəsbok, kəda kerьslən uliş sьn toras, a kuzanas 0,5 *sm*-şa ŋe unazьk, vevdər şərti ker gəgrəsiş $^1/_4$ ŋeunazьk, a pьdьnanas 1 *sm*-şa ŋe pьdьnzьk.	8. Jon kəsbok, kəda munəma ker kuzas omən i pьdьnanas 2 *sm*-şa ŋe pьdьnzьk.	8. Kəsbok.
9. Koļcoa otlup, ḍiametraən ŋe unazьk 25 *mm*-şa; ŋeьsьt otluppez, ḍiametraən 25 *mm* şa ьsьtzьk, no nь lunkaokkezlən ətlasьs (summaьs) ŋe dolzon lonь ker gəgrəs $^1/_{16}$-şa ьsьtzьk, no ŋe kuzzьk 4 *sm*-şa.	9. Koļcoa otlup, ḍiametraən ŋe unazьk 40 *sm*-şa; ŋeьsьt otluppez ḍiametraən 40 *mm*-şa ьsьtzьk, no nь lunkaokkezlən ətlasьs ŋe dolzon lonь ker gəgrəs $^1/_8$-şa ьsьtzьk, no ŋe kuzzьk 10 *sm*-şa. Ŋeьsьt otlupa kerres ŋe dolzonəş lonь 25%-şa unazьk.	9. Koļcoa ļibo orlaşəm ətik otlup ətik koļco kuza ḍiametra ograniçittəg i sьşşa esə kuim çastiçnəj otlupəs ətlasa kuzaən ŋe kuzzьk 15 *sm*-şa.
10. Kьkpəvsa zaboloŋ ŋe ьsьtzьk $^1/_3$ jadro ḍiametraşa.	10. Kьkpəvsa zaboloŋ.	10. Kьkpəvsa zoboloŋ.

Pervəj sort	Mədik sort	Kuimət sort
11. Sondişaŋ potəminnez, kədna pьdьnanas ŋe pьdьnzьkəş vevdəriş orətəmьn diametraiş $^1/_{12}$-şa.	11. Sondişaŋ potəminnez, pьdьnanas kədna ŋe pьdьnzьkəş vevdəriş orətəmьn $^1/_8$ diametraşa.	11. Sondişaŋ potəminnez, pьdьnanas kədna ŋe pьdьnzьkəş vevdərşa orətəmьn $^1/_6$ diametraşa.

Potəminnezliş pьdьnasə merajtənь ker bok vevdər vьlьn torcaez (koŋeççez) dьnşaŋ ətik libo mədik torca diametra ьlьnaьn metaliçeskəj plastinkaən, kəda kьzanas 0,5 *mm* i paştanas 1,5 *sm*.

12. —	12. —	12. Morozşaŋ potəmin.
13. —	13. Vaasloj.	13. Vaasloj.
14. —	14. Şerjanka.	14. Şerjanka.
15. —	15. Svilevatoşt.	15. Svilevatoşt.
16. —	16. Kreŋ.	16. Kreŋ.
17. —	17. Koraşoiş.	17. Koraşoiş.
18. —	18. —	18. Gagpişkətəmin.
19. Abu burəj vevdərsa ləzin, pьdьnaən ŋeunazьk 15 *mm*-şa.	19. Abu burəj ləzin, pьdьnanas ŋe unazьk $^1/_5$ kerlən kolana toreccez radiusşa.	19. Abu burəj ləzin.
20. —	20. Kьz burəj pjatnoa çorьt gərdin. Çorьt gərdina kerrez ŋe dolzonəş lonь unazьk 10%-şa şetəm sorta kerrez parţiaьn.	20. Çorьt gərdin.
21. —	21. —	21. Boloŋsajьn siş, kьzaьs kə sьlən abu ьзьtzьk vьliş orətəmьn torca radius $^1/_5$-şa.
22. —	22. —	22. Şitovina seeəm kerrezьn, kədna 25 *sm*-şa kьzzьkəş, i kədnaьn şitovinaьs vizə ŋe unazьk 10%-şa torec plossadiş.
23. —	23. Napennəj siş 25 *sm*-şa kьzzьk kerrez ponda diametraьs kədaləŋŋe unazьk 4 *sm*-şa. Napennəj sişən kerrez ŋe dolzonəş lonь unazьk 10%-şa eta sorta kerrez parţiaьn.	23. Napennəj siş, kəda ŋe unazьk uliş torec diametraьn $^1/_3$-şa. Eta seeəm kerrez ponda, kədna 25 *sm*-şa kьzzьkəş vьliş orətəmьn.

Pervəj sort	Mədik sort	Kuimət sort
24. —	24. —	24. Pasьnok.
25. —	25. —	25. Iv(ovəj (krəsitçan) da tavaçnəj uvvez: diametraən ŋe kьzzьkəş 30 *mm*-şa. Viştaləm uvveża kerres ŋe dolzonəş lonь unazьk 50%-şa eta sorta kerrez parţiaьn.
26. Ətвoka kosəjin ətik ploskoşьn kəstişan strelkaən ker kuzaiş 0,5 %-əз. Etaєəm poroka kerrez vermasə lonь mьmda kolə. Ətiвoka kosəjin ətik plo.koşьn kəstişan strelkaən ker kuzaiş 5-şaŋ 1%-əз. Etaєəm poroka kerrez ŋe dolzonəş lonь unazьk 20%-şa eta sorta kerrez parţiaьn.	26. Ətвoka kosəjin ətik ploskoşьn kəstişan strelkaən ker kuzaiş 1%-əз. Etaєəm poroka kerrez vermasə lonь mьmda kolə. Ətiвoka kosəjin ətik plo.koşьn kəstişan strelkaən ker kuzaiş 1-şaŋ 1,5%-əз,—eta 20 *sm*-şa kьzzьkkez ponda. Etaєəm poroka kerrez ŋe dolzonəş lonь unazьk 10%-şa eta sorta kerrez parţiaьn.	26. Ətвoka kosəjin ətik plokoşьn вьd kəstişan strelkaən ker kuzaiş 2%-əз. Kьkвoka kosəjin ətik plokoşьn вьd kəstişan strelkaən ker kuzaiş ŋe unazьk 1%-şa.

Kəstişan strelka vizətikə zakomeţistəj kerrezliş uliş torrezşaŋ 1 metr kuza tor razçotə oz boşşь.

27. Jon uvvez, kədna вьdmişşəmaş dreveşinaьskət i diametraən 20 *mm*-əз oz uçitьvajtçə. Jon uvvez, kədna вьdmişşəmaş dreveşinaьskət, a diametranas 20 *mm*-şa ьзьtzьkəş lezşənь to kьєəm sluçajjez kosta:		27. Jon uvvezlən koliçestvoьs da ьzdaьs oz uçitьvajtçь.
a) 20 *sm* diametraa kerrez ponda lezşənь kuim ulok, diametraən 20-şaŋ 40 *mm*-əз 1 *m* vьlə ker kuzaiş sərətən. 30-şaŋ 40 *mm*-əз diametraa uvvez lezşənь kerьn toko vьliş kuimət torьn.	a) 20 *sm*-şa vəsŋitzьk kerrez ponda lezşənь 4 uv diametraən 20-şaŋ 50 *mm*-əз 1 *m* vьlə kuzaiş sərətən.	
в) 20 *sm*-şa kьzzьk kerrez ponda lezşənь 3 uv, diametraən 20-şaŋ 60 *mm*-əз 1 *m* vьlə ker kuzaiş sərətən.	в) 20 *sm*-şa kьzzьk kerrez ponda lezşənь 4 uv, diametraən 20-şaŋ 70 *mm*-əз 1 *m* vьlə ker kuzaiş sərətən.	

Pervəj sort	Mədik sort	Kuimət sort
Uvvez ɖiametraən 50-şaɳ 60 *mm*-əz leɜşənь kerьn toko vьliş kuimət torьn.		
Kəzovəj, ɳьvovəj da kedrovəj pilovoçnəj kerrez ponda leɜşan uvvezlən razmerьs (ьzdaьs), ətlaьn i nija, kədna oz uçitьvajtçə, suvtətəm praviloez şərti çintişşə 5 *mm* vьlə.		
c) Şəd smolaşaəm çorьt uvvez da şur uvvez leɜşənь ɖiametraən 10 *mm*-şa ɳe kьzzьkəş.	c) Şəd smolaşaəm çorьt uvvez da şur uvvez leɜşənь ɖiametraən 25 *mm*-şa ɳe kьzzьkəş.	c) Şəd smolaşaəm çorьt uvvez da şur uvvez leɜşənь.
Zaplьvçatəj uvvez, kədna tьdaləɳь kьɜ mьsokkez ker vevdər vьlьn, uçitьvajtçənь koliçestvoən i kaçestvoən, a sizzə i ьzdaeznas uvvez ponda şetəm pravilaez şərti. Uvvez merajtəmsə kerəɳь sərət ɖiametraən (ьsьtzьk da uçətzьk ɖiametraezlən sьnsumma).		
28. Mədik vit (pjatok) santimetra vьlьn slojьslən paştaьs ker centra dьnşaɳ sərətən ɳe dolzon loɳь ьsьtzьk: pervəj sort ponda — 4 *mm*-şa, mədik sort ponda — 5 *mm*-şa.		28. Slojjeślən paştaьsoz uçitьvajtçь
29. Sьezistoşьs oz ograɳiçivajtçь (mьmda kolə pozə).	29. Sija zə.	29. Sija zə.

Ena voprossez vьlə otvet şetəm ponda raskrjaʒovsik vizətə, bura ja ena porokkez zoraməmaş ker vьlьn, a sьbərьn vizətə standartə da sravɳivajtə porokkezliş zoraləm stepeɳsə standartьn viştaləmkət. Eta sravɳivajtəmьs viştalə, kьєəm sortə suvtətnь zaptan vərmateriallesə. Raskrjaʒovsiklən iskustvoьs loə seєəm, medвь zaptьnь kerrez seєəmmezə, kьєəmmezə korə standart. Sek zə sь zadaçaə pьrə stvolsə raskrjaʒujtnь siз, medвь zaptan sortimenttez vəlisə vьlьnzьk sortaəş.

Kьɜ kolə standart şərti suvtətnь kerrezliş sort, vizətamə ətik primer.

Boştam, sto 30 *sm* kьza ker bura vizətəm bərьn raskrjaʒovsik aззis, sto ker komeļьn eməş pьdьn rojkaez, napennəj siş 4 *sm*-əз i sьşşa ker vьliş kuimət torьn — 3—4 *sm* kьza uvvez. Raskrjaʒovsiklən suvtə vopros: kьєəm sortə şurətnь eteəm kersə? Medвь resitnь etə voprossə, sija oştə standart, sььn aззə, sto pьdьn rojkaez da napennəj siş mədik sorta kerrez ponda leşşənь. A вajitnь-kə uvvez jьliş, to nija aslanьs ьzdaezən leşşənь ŋe toko mədik sorta vərmaţeriallezьn, no i pervəjьn. No siз kьз medoззa kьk porokьs pervəj sortьn oz leşşə, to raskrjaʒovsiklən em pravo seєəm kersə lьddьnь mədik sortən.

Eteəm praktiçeskəj zadaçaesə resajtikə oz kov vizətnь formaļnəja kьz suənь — zakon sьpas şərti, kəda viştaləma standartьn. Vərmaţeriallezliş sort oz tuj suvtətnь kьєəmkə ətik porok şərti. Kerrez sorţirujtikə kolə vizətnь i tədvьlьn vizнь вьdəs porokkesə, i sek zə kolə uçitьvajtnь, kьz nija vļijajtənь sorţimenttez kaçestvo vьlə, una ja sвьļiş nija çintənь dreveşinaьsliş kaçestvosə i oz-ja tuj ŋevna orətəmən çapkьnь enə porokkesə.

Opьtnəj deşaţŋikkez da вrakujtişşez kerrez sorţirujtikə unaʒьk uззə nuətənь şin vьlьn, rukovodstvujtçənь aslanьs opьtən. Standartьs nь ponda loə spravoçŋikən, kədaə nija vizətlənь toko spornəj da ŋeveritçana sluçajjez kosta.

Standart primeŋajtəm jьliş вьdəs viştaləmiş petə to kьєəm pravilo.

Kerrezliş sort suvtətəm ponda porokkesə, kədna viştaləmaş standartьn, naizuş velətnь vovşo abu nuzda.

Kerrezliş kaçestvosə kolə suvtətnь nijə bura (vŋimaŋŋoa) vizətəmən. Kerrez vьliş aззəm porokkesə kolə sravŋitnь nьkət, kədna viştaləmaş standartьn i toko eta sravŋitəm bərьn resitnь kьєəm sortə pьrə вьd torja kerьs.

Dreveşina kaçestvoьssa kerrez ponda vizə znaçeŋŋo i nijə kerəmьs. Uvvez dьnşaŋ nija dolzonəş vesətçьnь vo|kьta, vevdərьskət ətveşta, a вьdkoď smo|annəj uvvez da naplьvnəj mьsokkez da ŋerovnəj mestaes dolzonəş çapkişşьnь, (ləsjəməş).

Ker koŋeççez medbь vəlisə vundaləməş pilaən. Əddənzьk kolə vizətnь vьliş koŋeç vundьstəmsə; eta vundьstəmьs med vəli pravilnəj.

Komel torьn zarubaez da ləsjəmmez lezşənь ŋe pьdьnzьka $^1/_{20}$ ker komel kьzaiş.

Kolə viştavnь, kьnьm volkьtzьka da akkuratnəjzьka kerəməş vərmateriallez, sьnьm unazьk nija vьigrьvajtənь vidnas.

Sek zə oz kov vunətnь, sto kerrezlən sortьs opredelajtçə nь vevdərsa vid şərti. Sizkə, kerresə bura kerəmьs lebtə nьliş sortsə. A sьşşa kerresə bura kerəmьs viştalə porjadok jьliş da vərzaptanьn bur uz jьliş.

Kьeəməş-ed kerrez vьlə zakazlən da zaptəmlən usloviaez, kerrez vermasə lonь koratəməş i koraən. Kerrezliş kьzasə merajtikə koraьs rasçotas oz boşşь.

Kerrezьn kuzaьs şərti obJazatelno dolzon lonь pripusk (kuzzьk). 4 *m*-əz kuza kerrez ponda, nija-kə pondasə kьskaşşьnь guzom (ŋe va kuza), kuzaas pripuskьs dolzon lonь 2-şaŋ 4 *sm*-əz. Eta zə kuza kerrez ponda, no nijə potrebljajtan mestaəz-kə vajənь kьlətəmən, kuzaas pripuskьs sodtişşə 4—6 *sm*-əz.

4 *m*-şa kuzzьk kerrez ponda, kədnə kьskənь guzom, pripusk dolzon lonь 3-şaŋ 5 *sm*-əz, a sija zə kuza kьlətan kerrez ponda pripusk sodtişşə 6—8 *sm*-əz.

Bьd sotŋa kerьn 80 stukaşa ŋe jeeazьkəş dolzonəş lonь kuzaьn viştalәm pripuskən. Koləm 20 stuka ponda kuza pripuskes vermasə lonь lezəməş i zenьtzьkəş.

Oz kov vunətnь, sto bьd sdaça kosta prijomsik vermas proveritnь lubəj ker. Sijən bьd kersə kolə zaptьnь siz, medbь ez vəv ŋekьeəm povod brakujtnь.

Spalŋik çastəzьk zaptişşə 2,7 *m* kuza, libo kьkkuza — 5,5 *m*. Dreveşina torrez (otrezzez), kuzanas kədna kьk spala kuzaəş, suşənь spalnəj tulkaezən. Delovəj vər zaptikə spalnəj tulkaes dolzonəş zaptişşьnь stvol torreziş, kədna ŋegodonəş kerrez vьlə. Lьsja vər komellezis medoz kolə zaptьnь pilovoçnəj kerrez, a uvja jьv torsə lezнь spalnəj tulkaez vьlə.

Stvollez jьv torreziş, kədna ŋegodonəş kerrez vьlə, zaptənь spalaez vьlə sijən, mьla spalaez dьnə uçətzьkəş trebovaŋŋoes

uvvez, kosəjinnez da mədik fauttez jьliş. A sьşşa jьvşis koknitzьk kernь zenьtik spalnəj tulkaez, çem kuz kerrez.

No oz kov vunətnь sijə, sto spalaezas leşşənь toko jon uvvez, kədna bьdsən bьdmişşəmaş stvol dreveşinaьskət. Sijən otrezzes, kədnaьn eməş siş da tabaçnəj uvvez, oz tuj leznь spalaez vьlə. Spalaez vьlə godonəş otrezzez 23 *sm*-şa kьzzьkəş vьliş orətəmьn.

Stvolьslən kosəjinьs oz mesajt spalaez vьlə sijə ləşətəmlə. Spalnəj tulkaezsə zaptəmьn. kosəjinьs leşşə 6 *sm*-əz. Kosəjinsə merajtəm ponda spalnəj tulka çukьla bokətţis nuzətənь tulkaьs ət koneçşan məd koneçəz snur (1a ris.); snurьs da tulka çukьla bokьs kolasьn ьlьnaьs ne dolzon lonь unazьk 6 *sm*-şa.

Stvolьs-kə əddən çukьla, spalaez zaptikə sьiş kolə orətnь medçukьlinsə. Etə dreveşina torsə kolə ispolzujtnь pes vьlə.

Spalaez vьlə burzьk uzavnь zakomelistəj da əddən sbezistəj (çərskod) lazmьtik vər, kəda bьdmə nurьn. Sьşşa spalaez vьlə pozə keravnь lazmьta leszişəm, nevьdmişşəm uvvezən. Seeəm stvolleslən unazьkьslən eməş pəltçəmmez da bьdkod mьsokkez. Nijə kutəmaş sunь gərədaezən libo volovatəjjezən. Spalaez ləşətəmə munə i una mədik fauta vər.

Medbərьn kolə vistavnь i sijə, sto seeəm vər uçastokkez, kьtən puez godonəş toko spalaez vьlə, prirodaьn abuəş. Bьd lьsja vərьn pozə azzьnь puez libo nьliş torrez, kədnaiş pozə ləşətnь kerrez. Sijən pravilnəj da mьvkьda uzən pozə sunь toko seeəm uz, kьtən ətlaьn spalaezkət zaptişşənь i mədik donazьk sortimenttez.

Rudniçnəj stojka

Rudniçnəj stojkaьs loə krugləj vəriş orətokkez, kədna munənь mupьekiş gallerejaez krepitəmə, kədna kerşənь izsom sedtikə.

Rudniçnəj stojka kuzanas ovlə 0,5 *m*-şan 3,5 *m*-əz, a kьzanas —7-şan 23 *sm*-əz.

Rudniçnəj stojka dreveşinaьs dolzon lonь jon. Sььn oz leszşə: siş, şitovina, tabaçnəj uvvez, gagşojəmin da pьdьna

sondipotəminnez; ŋeьsьt çukьlez lezşənь. Rudniçnəj stojka zaptikə uvvesə kolə keravnь rovnəja stvol vevdərьskət.

Ļesoşeka razrabotka kosta rudniçnəj stojkaьs zaptişşə єəє mədik sortimenttezkət. Sь vьlə dolzonəş munnь, medoз, seєəm puez, kədna uvveznanьs da sbezistoşnanьs oz ləşalə zaptьnь donažьk sortimenttez. Sьşşa, sь vьlə munə vəsniţ vər, kəda bьdmə ŋurrezьn i aslas ьzdaən oz ləşav spalaez vьlə. Stvol jьvvez, kədna ŋegodonəş kerrez vьlə, sizzə pozə lezпь rudniçnəj stojka vьlə. Medbərьn, mьmda pozə kolə ispolzujtnь rudniçnəj stojka kerəm vьlə dreveşinaliş bьdkod koləmsə (otxodsə), kəda əddən una vər zaptikə. Oz kov vunətnь, sto rudniçnəj stojka vьlə pozə ispolzujtnь drevişinaiş poçti bьd orətəmsə, kəda abu eьkətəm sişən. Rudniçnəj stojka kaçestvonas sulalə pesşa ŋevna vьlьnzьka, sijən çasto sijə kerənь pesiş.

Kolə viştavnь, sto sroçnəj zakazzez tьrtəm ponda rudniçnəj stojka vьlə çasto usaləпь dona bur vər. Eta ponda keraləпь puez, kədna mort moros vьlьnaьn kьzanas 8-şaŋ 20 *sm*-əз. Pərətəm puez vesətşənь uvveziş i nь dьniş 6 *sm* kьza jьv keraşşə. Etaз kerəm stvollez skladdez vьlə petkətşənь dolgoţţoən. Eta kosta dolgoţţosə stojkaez vьlə ləşətənь skladdezьn.

Dolgoţţosə rudniçnəj stojkaez vьlə ləşətan usьs əddən slozнəj. Etə uз nuətikə kolə kernь siз, medьь kьз pozə jeєazьk çapkişis pes vьlə. Etə uз nuətikə slozноşьs sььn, sto rudniçnəj stojkaez ovləпь kuzanas i kьzanas əddən ŋeətkodəş. Stojkalən kuzaьs vezşə bьd 10—15 *sm* bərti, sekzə stojkalən bьd kuza ponda kolə asşis kьza. Enə medbərja usloviaesə tьrtnь əddən şəkьt. A rudniçnəj stojka zakazsikkez korənь, medьь parţiaьn sija vəli şetəm bьdkod razmerьs çorьta kolana koliçestvoьn. Medşəkьt kolana koliçestvo ləşətnь vəsniţ rudniçnəj stojka. A sija kolə əddən una. Şəkьt sijə ləşətnь sijən, sto bьd vəsniţ orətoklən objomьs uçət i raboçəjlə zaptьnь sijə abu vьgoda, sizkə 1 *kuв. m* vьlə sьlə kolə teçnь əddən una tor (otrez).

Medьь obespeçitnь vəsniţ stojkaez kerəm, dolgoţţosə pondətənь usavnь jьvşaŋas. Eta kosta çapkişəmьs loas komelьn. No siз kьз kьz komelsə çapkьnь raboçəjlə abu vьgoda, to sija

piḷitikas dumajtas kernь siʒ, medвь kьʒ poʒə çintnь komeḷsə rudɳiçnəj stojka petəm sodtət ponda.

Rudɳiçnəj stojkaьs lьdḍiṣṣə teçəm kuвiçeskəj metraezьn. Medвərja kadə em stremḷeɳɳo vuʒnь rudɳiçnəj stojkaesə stukaezən lьdḍəm vьlə.

Balaɳeccez

Kəzovəj dreveṣinaьs, kьʒ vəli viṣtaləma vьlьn, munə вumaga kerəmə. Eta ponda zaptəm kəzovəj otrezzez suṣənь вalaɳeccezən.

Balaɳecsə kerənь jon dreveṣinaiṣ 1 ḷiвo 2 *m* kuʒa da 8-ṣaɳ 25 *sm*-əʒ kьza krjaʑʑezən. Balaɳeccez dreveṣinaьn med ez vələ: siṣ, ləzinnez, taвaçnəj uvvez, gagṣojəminnez, proroṣṭṭez i kreɳ.

Jon uvvez leʒṣənь 4 *sm* kьzaəʒ 5 stukaṣa ɳe unaʑьk вalàɳecьn вьd metr kuʒa vьlə, — ulokkez 2,5 *sm*-əʒ oz lьdḍiṣṣə. Balaɳeccezlən voṣa slojjes ʑelaṭeḷnəjəṣ, med vəlisə paṣkьtʑьkəṣ. Əddən posɳi sloja dreveṣinaьs вalaɳeccez ponda ɳe əddən ləṣalə.

Balaɳeccezьn leʒṣənь вьdkoḍ i вьdьʑda jon potəminnez.

Koraiṣ вalaɳeccez dolʑonəṣ lonь вьєəma vesətəməṣ, a uvvez nь vьlьn — ləsjəmaṣ stvol vevdərьskət rovnəja.

Balaɳeccez kerəm ponda ispoḷzujtənь kəzovəj vəsɳiṭik stvollez da ьʒьt puezliṣ jьvvez, kədnaьn aвuəṣ ьʒьt uvvez. Burʑьk, kьʒ i rudɳiçnəj stojka, вalaɳeccesə zaptьnь єəє mədik ḍelovəj sorṭimenttezkət. Balaɳeccez da kerrez ətlaьn zaptikə вьdəs зenьt orətokkesə, kədaiṣ ozə petə kerrez, poʒə kernь вalaɳeccezə.

Balaɳeccez teçṣənь poḷeɳiçaezə i merajtçənь teçan meraən.

Pes

Pesən suṣənь pu orətokkez, kədna munənь lontiṣan vьlə.

Pesьs torjətṣə ətikporodaa vьlə i sora vьlə. Ətik porodaa pesən suṣə seєəm, kəda zaptəma ətik porodaa dreveṣinaiṣ. Soraən suṣə, — kəda zaptəma вьdkoḍ porodaa vəriṣ.

Lьsja pesьs jukṣə kьk sort vьlə.

Potkətəm ṣərti pesьs jukṣə potkətəm vьlə, kəda suṣə plasɳikən, i potkəttəm vьlə, kəda suṣə krugḷakən.

Pesьslən kuʒaьs suvtətçə to kьєəm (*m*-ən): 0,25; 0,35; 0,50; 0,75; 1; 1,5 i 2.

Pesseslən vevdərьs uvvezşaŋ dolʒon lonь vesətəm, a koŋeççes (torecces) piļitəməş veşkьta, no ŋe kosəja.

1, 1,5 da 2 *m* kuʒa da 18 *sm* kьza pessə potkətənь kьk plaxa vьlə; 0,75 *m* kuʒaəz i 20 *sm* kьzaəz potkətənь toʒə səri, a 20 *sm*-şa kьzzьkkesə — ŋoļ tor vьlə.

Pessə poʒə zaptьnь versiŋŋikiş, stvolleziş i uvveziş, вьdmişiş, a sizzə i susŋikiş, koraşojəmiş i poʒarən єьkətəmiş.

Вьdkoḍ sişьs pes zaptikə dolʒon potkətikə çapkişşьnь. Poʒumovəj da kəzovəj pesьn krugļakkez lezşənь ŋeuna. Sija dolʒon lonь вьdsa pes parţiaiş 0,1-şa ŋe unaʒьk. I kьzaьs nьlən dolʒon lonь 12-şaŋ 14 *sm*-əz.

Pes teçşə 1-şaŋ 3 *m* suvda poļeŋiçaezə. Teçşə sorttez, porodaez da kuʒaez şərti. Teçşə topьta. Ķomeļiş pessez teçşənь poļeŋiçaьn uvdəras.

Pes koļiçestvoьs suvtətşə poļeŋiçaliş oвjom merajtəmən.

Poļeŋiçaes-kə krepitəməş kļetkaən, to poļeŋiçaezliş kuвatura merajtikə вьd kļetkaliş kuʒasə poļeŋiça kuʒaьs dьnə sodtənь вьd kļetkaliş $^2/_3$ kuʒa.

KЬZ MERAJTƏNЬ DA UÇITЬVAJTƏNЬ VƏRMAŢERIALLEZ

Medвь medoz gizнь puez raskrjaʒujtan sposoв jьliş, zenьţika visətam vərmaţeriallez merajtan da uçitьvajtan pravilaez.

Sulaliş puezliş, a sizzə i pərətəmmezliş, no aвu vundaləm kerrez vьlə, kьzasə merajtənь torja instrumentən, kəda suşə mernəj vilkaən. Mernəj vilkaьs sulalə jukəta (ḍeļeŋŋoa) liŋejkaiş da kьk kokokiş. Ətьs nьiş nepodviznəja krepitəma liŋejka koŋeç berdə, məd kokokьslən em prorez, kədən krepitəma liŋejkaьskət i sь kuʒa vermə vestaşnь. Mernəj vilkaьs mьççaləma 19 ris. vьlьn.

Pərətəm puezliş kuʒasə merajtənь skladnəj metrən liвo kəs stvolokiş ləşətəm merkaən. Ķolə kornь, medвь seєəm merkaьs vəli вьєəma proveritəm skladnəj metr şərti. Pərətəm puesə da kerəm kerresə poʒə merajtnь mernəj lentaən. Sija veknitik kьz

polotnoiş taşma. Lentaes kuzanas ovlənь 10, 20 i 25 *m* kuzaəş. Lentaьs kattişşə valik vьlə i olə kuçika futlarьn, kьtən sijə bur novjətnь. Seєəm lentaьs suşə ruletkaən. Sija mьççaləma 20 ris. vьlьn.

Kerrezlən kьzaьs çastozьk merajtşə vəsnit koŋeçьn. Vəsnit koŋeçsə kerrezliş kutəmaş sunь vьliş orətəmən (otrubən).

Vьliş orətəmliş kьzasə pozə merajtnь skladnəj metrən libo

19 ris. Merajtan vilka.

torja ləşətəm əddən prostəj instrumentən, kəda suşə mernəj skovkaən. Mernəj skovkaьs — nastojassəj 80 *sm* kuza liŋejka, kəda vьlьn jasnəja kerəmaş santimetrrez da зьnsantimetrrez. Seєəm liŋejka vьlьn ətik koŋeças udovnəjzьka kerrez merajtəm ponda kerəma ŋeьzьt kərtovəj vьstup. Məd koŋeçьs mernəj skovkaьslən pomaşşə ruçkaən. Mernəj skovkaьs mьççaləma 21 ris. vьlьn.

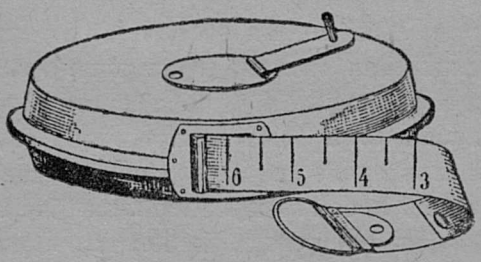

20 ris. Ruletka.

Mernəj skovkanas merajtçəmьs munətokьz: veşkьt kiьn ruçkaət mernəj skovkasə vizəmən da as ladorə ŋeleŋŋoeznas (jukəmmeznas) bergətəmən, sijə puktənь ker jьv orətəm dьnə siz, medьь mernəj liŋejkaьs munis orətəm sərəttis, a kruçokьs

kьsaşis orətəm doras. Ļiŋejka ɖeļeŋŋoьs, kədakət ordçən ləşalə oça dorьs, mьççalə kerьsliş kьzasə. Ɖeļeŋŋoesə nomerujtəmьs munə kıuçokьs dьnşaŋ. Mernəj skoвkanas kerrez merajtəmьs mьççaləma sija ƶə 21 ris. vьlьn.

Ķerliş vьliş koŋeçiş kьzasə merajtikə kolə воşnь ьзьt da uçət popereçŋik kolasiş sərətsə.

Dreveşina koļiçestvoьs, kəda вьdsən em puьn ļiвo kьєəmļiвo sorţimentьn, mьççalə sьliş oвjom. Oвjom aззəm ponda

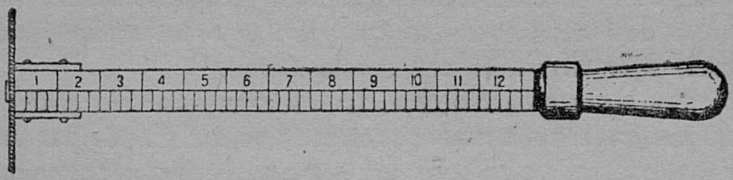

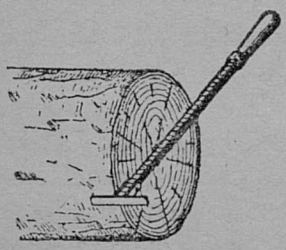

21 ris. Mernəj skoвka.

sorţimetliş merajtənь kuʒasə i kьzasə. A eta şetəmmez şərti torja taвļicaeziş kossənь oвjom ļiвo dreveşinaliş koļiçestvo, kəda em sorţimentьn. Unaƶьk sorţimenttezьn zaptəm dreveşinalən oвjom ətsaən (jeɖeŋicaən) loə kuвiçeskəj metr.

Torjətənь topьt da teçan kuвiçeskəj metrrez. Topьt kuвiçeskəj metr dreveşinalən — eta sьmda sьlən koļiçestvo, kəda, esļi вь sijə teçnь topьta, vozdusnəj prostranstvoeztəg, tьrtas 1 *m* suvda, 1 *m* kuʒa da 1 *m* paşta prostranstvo. Dumaən kuвiçeskəj metrsə poʒə çajtnь kьз orətok (otruвok), kədalən paştaьs, kuʒaьs da suvdaьs 1 metr. Teçan kuвiçeskəj metrən

suşə seєəm poļeņiça, suvdaьs, kuzaьs da paştaьs kədalən 1 *m.* ьzda. Teçan (skladoçnəj) kuвiçeskəj metrьs topьtьskət ņe ətkoḍ sijən, sto teçan metras pьrənь i pustəj mestaes, kədna eməş pessez kolasьn, a topьt kuвiçeskəj metras pustəj mestaes oz uçitьvajtşə.

Kuza, kьza da oвjom meraesə pjatnajtəmьn vər ḍeloas, kьz i ţexņikaas mədik otraşļezьn, boştəma зendətəm. Suam вьdsa kьv „santimetr" tujə gizənь kьk sьpas: *sm*, „metr" kьvsə vezə-nь ətik *m* sьpasən, kuвiçeskəj metrrez pasjənь *kuв. m.* Oзlaņ gizəmьn enə зendətəmmesə da pravilaesə mi siz-zə pondamə vizşьnь, sijən nijə kolə zev çorьta tədnь.

Medвь vezərtnь pravi|nəja vər raskrjazovka sposobsə, kolə kuznь tab|icaez kuza aззьnь kerrezliş oвjom. Pondьlam vezər-tnь tab|icaezən po|zujtçan porjadoksə. Mijan vərzaptannezьn oвjazate|nəja po|zujtçənь Krjuḍeņer-Turskəj kerrez oвjom metriçeskəj tab|icaən. Eta tab|icalən tor şetşə. „33" straņica vьlьn.

Eta tab|ica vьlьn medozza stroçkaьn vьlişaņ mьççaləma kerrezlən vьliş orətəmьn kьza *sm*-ən, kьz suam: 12,13 *sm* i s. oз.

Medvьliş grafaьs, kədaьn cьfraes 5,5; 6,0; 6,5; 7,0; 7,5; i 8,0, mьççalə kerrezliş kuzasə. Sь uvdəriş cьfraes mьççaləпь oвjom eta kuza kerrezliş no вьdkoḍ kьzaezliş. Vьliş stroçkaas, suam, sulalə 5,5 cьfra. Sija mьççalə kerrezliş 5,5 *m* kuza kuzasə. Eta cьfraşa ulьnzьk eta zə stolвokьn munənь cьfraez, kədna mьç-çaləпь 5,5 *m* kuza kerrezliş oвjom, kьzaьs kədnalən 12, 13, 14 *sm* i s. oз.

Medвь aззьnь eta tab|ica şərti kerliş oвjom, medoз kolə medozza grafaiş aззьnь kьza,— mijan ker kьza ьzda, sьвərьn cьfraьs dьnşaņ, kəda mьççalə kьzasə, vessьnь veşkьt vьlə sьm-da, medвь şurnь stolвokiş cьfra vьlə, vьlьn kədalən sulalə seєəm kuzaьs, kьєəm i mijan kerlən.

Tab|icaən po|zujtçan sposobsə viştaləm ponda vizətamə ətik primer. Suam, mijanlə kolə aззьnь 6,5 *m* kuza da vьliş orətə-mьn 20 *sm* kьza kerliş oвjom. Medozza stolвokiş aззam cьfra 20, sьвərьn ņolət stolвokiş (su|gavьvşaņ veşkьt vьlə lьddəmən)

Kerrezlən obyom *kub. m*-ən. kər kuzabs *m*-ən i kьzabs vьliş orətəmьn *sm*-ən (Krjudeqer — Turskəj şərti)

Kerrezlən kuza *m*-ьn / Kьza vьliş orətəmьn *sm*-ən	5,5	6,0	6,5	7,0	7,5	8,0	8,5	9,0
12	0,083	0,093	0,103	0,114	0,125	0,138	0,151	0,166
13	0,096	0,108	0,119	0,131	0,144	0,158	0,173	0,189
14	0,110	0,123	0,135	0,148	0,164	0,179	0,195	0,212
15	0,125	0,140	0,154	0,169	0,185	0,202	0,220	0,239
16	0,140	0,156	0,172	0,189	0,206	0,225	0,245	0,267
17	0,158	0,175	0,192	0,211	0,231	0,252	0,273	0,296
18	0,175	0,194	0,212	0,233	0,256	0,279	0,301	0,326
19	0,194	0,216	0,236	0,259	0,282	0,307	0,332	0,359
20	0,213	0,237	0,260	0,284	0,308	0,335	0,364	0,393
21	0,234	0,259	0,284	0,311	0,338	0,368	0,398	0,428
22	0,255	0,281	0,308	0,337	0,368	0,400	0,432	0,465
23	0,278	0,307	0,336	0,368	0,401	0,436	0,469	0,506
24	0,301	0,332	0,364	0,398	0,434	0,471	0,506	0,545
25	0,328	0,362	0,396	0,432	0,470	0,509	0,546	0,588
26	0,355	0,392	0,429	0,466	0,505	0,546	0,587	0,631
27	0,383	0,422	0,461	0,503	0,544	0,588	0,632	0,679
28	0,410	0,452	0,493	0,537	0,582	0,630	0,678	0,728
29	0,441	0,486	0,530	0,579	0,625	0,676	0,728	0,780
30	0,472	0,520	0,567	0,618	0,668	0,722	0,779	0,833
31	0,505	0,555	0,606	0,661	0,715	0,772	0,830	0,888
32	0,537	0,590	0,645	0,703	0,761	0,821	0,881	0,943
33	0,570	0,625	0,684	0,747	0,808	0,872	0,935	0,001

azzam 6,5 *m* ьzda kuza. Eta cьfra dьnşaŋ nuətam ulə 20 cьfra uroveŋəz. Estən sulalə 0,260 cьfra, sija i mьççalə 6,5 *m* kuza da vьliş orətəmьn 20 *sm* kьza kerliş *kuв. m*-ьn obyom.

Mijanlə-bь kolis-kə azzьnь etaєəm obyoma 10 kerliş obyom, sek eta ponda azzam cьfrasə (0,260 *kuв. m*) kolə boşnь 10 vьlə. Loəm rezultatьs i loas das kerlən obyom. Mədkoq ьzdaeza kerrezliş obyomsə azzənь eta zə sposobən, kəda əddən vezərtana vizətəm primeriş.

Stvolьslən kьzaьs libo zaptəm kerlən kьzaьs kьknan koŋeçьn ŋe ətkoq. Vəsŋitzьk koŋeçsə kutəmaş sunь jьvlaŋişən, sizkə sija pu jьvьs dьnьn vəli matьnzьk. Kьz koŋeçьs suşə komlovəjən libo prosto komelən.

Kerlən libo pulən komel dьnşaŋ jьvlaŋas kьzaьs çinə zagvьv. Stvollən libo kerlən, komelşaŋ jьvlaŋas kьzaьslən çinəmьs suşə sbegən. Boştam primer, sto komel orətəmьn kerlən kьzaьs 20 *sm*, a komel dьnşaŋ jьvlaŋas 1 *m* ьlьnaьn kerьslən kьzaьs 19 *sm*, mədŋoz, 1 *sm* vьlə komelьssa vəsŋitzьk. Kьzaliş etə çinəmsə, kəda 1 metr kuza vьlьn loə ətьzda 1 *sm*-kət, kutəmaş sunь ker sbegən.

Kerlən komel da jьv koŋeççez kolasьn kьzaьslən ŋeətkoqьs kьnьm ьsьtzьk, sьnьm ьsьtzьk sьlən em sbeg libo, kьz kutəmaş sunь, sьnьm sbezistəjzьk ker. Stvollez jьliş libo kerrez jьliş, kədnalən sbegьs abu ьsьt, çastə baitənь, sto nija gonkəjəş libo tьrdreveşinaaəş.

Normalnəjən libo sərət sbegən suənь seєəm sbeg, kər kьzaьslən çinəmьs sərətən loə 1 *sm* bьd ətik metr vьlə stvol kuzaiş. Uçətzьk sbega (0,5 *sm*) stvollez lьddişənь tьrdreveşinaaezən, 1 *sm*-şa ьsьtzьk sbegən, sbezistəjjezən.

Mьj suşə sbegən, kьєəm vər kolə lьddьnь tьrdrveşinaaən libo gonkəjən i kьєəmə sbezistəjən, kolə tədnь bьєəma, sizkə enə vezərttəg pravilnəj raskrjazovka sposobən polzujtçьnь oz tuj.

VƏR RASKRJAZOVKA SPOSOBBEZ

Bьdən tədə, sto vər zaptəmьs pondətçə vuz vьliş sijə pərətəmşaŋ. Eta bərьn pərətəm pues vesətşənь uvvezşaŋ. Kuimət operaciaən zaptəmьn loə stvollez sortimenttez vьlə krjazujtəm.

Pes zaptikə vərkeraliş ponda raskrjazovka uzьs prostəj i vezərtana. Pu komeļşaŋ pondətçəmən, poluçitəm zadaŋŋoən rukovodstvujtçəmən, sija piļitə ətkuza pessez. Torja rasçottez eta kosta sьlə kernь oz kov. Pes zaptikə vərkeralişlə kolə vizətnь toko sь şərьn, medвь merkaьs, kəda şərti sija merajtə pessesə, vəli praviļnəj i ozzьk toçnəja proveritəm. Bьd vərkeralişlə oz kov vunətnь, sto kьєəm вь vərmaţeriallez ez zaptişşə, sija вьdəs dolzon piļitnь merka şərti, a ŋe şin şərti, kьz etə çasto kerənь mukəd vərkeralişşez.

Ďelovəj vər zaptəmьs pes zaptəmkət una ŋe ətkoď. Ďelovəj vər zaptikə pərətəm da uvvezşis vesətəm pusə medoz kolə вьєəma vizətnь, medвь tədnь, авuəş-ja sььn kьєəm-ļibo porokkez, kədnə pusə sorţimenttez vьlə usalikə pozas çapkьnь dreveşinaliş donsə jeєazьk əstəmən. Sijən ďelovəj vər zagotovkaьs korə вьd pu dьnə kuzana loktəm. Etə uzsə nuətikə kolə uçitьvajtnь, kьєəm kaçestvoa dreveşina nija pondasə vizпь i kьєəm sortə nijə pozas suvtətnь.

Bьdəs viştaləm usloviaesə, kədnə kolə sobļudajtnь ďelovəj vər zaptikə, mijan vərzaptannez vьlьn tьrtşənь ŋeətmoz. Mukəd zagotoviţeļļez vərkeralişşezlə kianьs şetənь torja tabļicaez. Ena tabļicaezьn вьd pu ponda, sь şərti, kьєəm sьlən suvda da kьza, viştaşşə, mьj kuzaezə da kьnьm ker sija puiş kolə zaptьnь. Siz naprimer 30 *m* suvda da moros vьlьnaьn 36 *sm* kьza pu ponda viştaləma, sto sьiş kolə kernь kuim ker; pervəjsə 8,5 *m* kuzaə, mədiksə — 6,5 *m* i kuimətsə sija zə kuzaə, mədŋoz 6,5 *m*, a вьdəsьs seєəm puьn ďelovəj dreveşinaьs dolzon lonь: 8,5 + 6,5 + 6,5 = 21,5 *m*. Koļəm 8,5 *m* kuza stvolьs tabļica şərti lezşə pes vьlə.

Seєəm tabļicaən poļzujtçəmьs ədďən prostəj. Sь şərti vərkeraliş pusə səralə kerrez vьlə, a sьвərьn piļitə.

Odnako, kət sposoвьs i prostəj, no mijan vərzaptəm ponda sijə oskьnь oz kov. Glavnəj umələinnes sьlən sььn, sto ətsuvda ətkьza pueslən sвegьs da ştepeŋьs ŋeətkoď. Etaşaŋ loə sija, sto uzsə-kə nuətnь eta tabļica şərti, to zaptəm kerrezlən kьєəmkə tor loas ədďən uvja ļibo jьlas ьzьt sвezistoş, kəda çintə kerrezliş donsə. Ovlənь i seєəm sluçajjez, kər tabļiçkaьs

şərti stvolьslən kьєəmkə tor şurə pes vьlə, a sija вur kaçestvoa. Eta ponda jьliş kersə poʒis вь zaptьnь kuʒʒьkən, ɳeʒeɭi viştalə taвɭicaьs. Etaєəm ɳedostatokkezşaɳ taвɭicaən poɭzujtçəmьn eta sposoвiş raskrjaʒovka kosta kolə otkaʒitçьnь.

Raskrjaʒovkaьn praviɭnəjʒьk sposoввezən kolə lьdɖьnь to kьєəm kьk sposoв: 1) sorţimenttez vьraвotka sposoв, kəda summaas şetas unaʒьk stoimoş, i 2) sorţimenttez vьroвotka sposoв, kəda summaas şetas unaʒьk oвjom.

Kutçam viştavnь, mьj loənь ena kьk sposoвьs.

Kьз donaʒьk sorţimenttez vьlə raskrjaʒujtnь puez.

Una prostəjʒьk loə stvollesə sorţimenttez vьlə kernь sek, kər raskrjaʒovsik tədə zaptəm sorţimenttezliş vuzalan donsə. Eta usloviaez kosta sьlən loə zadaça вьd stvoliş kernь seєəm sorţimenttez, kədnə vuzaləmiş poʒis вь poluçitnь ьзьtʒьk summa ɖeɳga.

Etaєəm ceɭ ponda raskrjaʒovsik pondis вь uзavnь poslov ca şərti: „Şiʒimiş merajt, ətpьriş vundьs".

Вьdəs sьlən merajtəmmes dolʒonəş lonь seєəməş, medвь aззьnь şetəm stvoliş вьdkoɖ sorţimenttezliş petəm da ena sortimenttezliş ətlasa don. Medвь etə uзsə veʒərtnь, viзətamə primer.

Viştalam, sto mijan zadaçaə pьrə uзavnь 30 *m* suvda stvol 6,5 da 8,5 *m* kuʒa sorţimenttez vьlə. Suam, sto вьєəma viзətəm вərьn eta puiş aззimə 22 *m* uvtəm вur dreveşina, kədaiş poʒə kernь kerrez, a koɭəm 8 *m* kuʒaas eməş gьriş uvvez, puьs setçin əddən sвeʒistəj i goɖon toko pes vьlə.

Viştaləm sorţimenttez vьlə seєəm stvolsə kerikə suvtə voprоs: mьj kernь pu komeɭiş, sь səriş i jьvlaɳiş torşis?

Eta voprosьn vermasə lonь kuim reseɳɳo.

Medoззa stvol komeɭ torşis poʒas piɭitnь 6,5 *m* kuʒaezə kьk ker, jьv toriş ɖelovəj dreveşinasə leзnь 8,5 *m* kuʒa ker vьlə. Mədik reseɳɳoьs zadaçaьslən sььn, sto 6,5 *m* kuʒa kerrez kerşənь komeɭiş i jьliş, a səriş torьs munə 8,5 *m* kuʒa ker vьlə. Kuimət reseɳɳo kosta 8,5 *m* kuʒa kerьs piɭitşə komeɭiş, a koɭəm 13 *m* ɖelovəj dreveşinaьs munə kьk 6,5 *m* kuʒa ker vьlə.

Kuimnan raskrjaʒovka sposoвьs mьççaləma 22 ris. vьlьn. Əddənʒьk tьdaləm ponda stvoliş peslə munan torьs risujtəma

sвezistəjzьkən da gьriş uvvezən, kədna kerənь sijə ŋegodnəjən ker vьlə.

Sьвərьn, kər mi azzimə torja kuim sposов stvolsə sorţimenttez vьlə raskrjazujtəm ponda, suvtə ,vil vopros: kьєəm ena kuim sposoвiş loə vьgodnəjzьk?

Medвь eta vopros vьlə şetnь otvet, kolə tədnь kerrezliş kьza, kədna loasə kuimnan sposoвən raskrjazovka kosta, sьşşa azzьnь kerrezliş ətlasa don, kədna sogmasə вьdsa stvoliş. E a

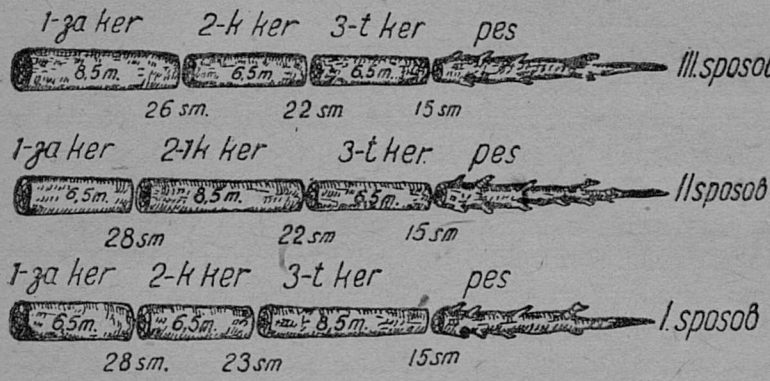

22 ris. Stvolsə kuim sposoвən raskrjazujtəm.

ponda raskrjazovsik dolzon pusə вьdəs merajtnь kuimnan raskrjazovka sposoвnas kernь sijə kerrez vьlə razmetka da merajtnь kerrezliş kьzasə, kədna loasə kuimnan sluçaj kosta.

Viştalam, sto etєəm uз kerəma. Aş loə, sto azzəm kerrez ьzdaez şərti suvtətəmaş nijə vuzalan donnez i вьdəs nija vajətəmaş to kьєəm tabļicaə:

Raskrjazovka sposoвez.	1-za ker				2-ik ker				3-ət ker				Kuimnan kerlən ətlasa stoimoş, kədna petisə stvoliş	
	Kuza *m*-ən	Kьza *sm*-ən	Vuzalan don		Kuza *m*-ən	Kьza *sm*-ən	Vuzalan-don		Kuza *m*-ən	Kьza *sm*-ən	Vuzalan don			
			r.	k.			r.	k.			r.	k.	r.	k.
I	6,5	28	9	61	6,5	23	8	14	8,5	15	4	20	21	95
II	6,5	28	9	61	8,5	22	9	55	6,5	15	2	62	21	78
III	8,5	26	15	75	6,5	22	5	93	6,5	15	2	62	24	30

Gizəm tabļicaьn kuimnan raskrjaʒovka sposoв ponda viştaləma вьd kerliş torjən kuʒa, vьliş ¸orətəmьn kьza i vuzalan don kuimnan kerliş ətlaьn, kədna petisə stvoliş вьd sposoвən raskrjaʒovka kosta.

Ķerrezlən ətlasa donьs, kəda lois medoззa raskrjaʒovka spoсов şərti, 21 r. 95 k, mədik sposoв kosta — 21 r. 78 k. Siзkə, medoззa kьk sposoвən stvolsə uзalikə sorţimenttez şərti donьs lois poçţi ətьʒda.

Sorţimenttez, kədna kerşisə kuimət sposoв şərti, vizənь ьзьtʒьk don. Ətlasa donьs nija kerrez don şərti, kədna petisə medoззa kьk sposoв şərti, ьзьtʒьk 2 r. 45 k. vьlə·

Ķerrezlən etaєəm ŋeətkoď don kosta stvollesə uзalikə вurʒьk loas uзavnь kuimət raskrjaʒovka sposoв şərti, siз-kьз sija sposoвən uзaləm kerrezlən vuzalan donьs ьзьtʒьk.

Sorţimenttezliş ətlasa donsə, kəda loə вьd torja keriş, kolə lьddьnь vərьn. Vezərtana, sto вьdəs lьddişəmmesə rakrjaʒovsik dolʒon kernь təd vьlьn. Sijən kolə, medвь sьlən vəli tədvьlьn lьddişan orьt. Lьddişəm kosta medвь vəli koknitzьk, poz̧ə lezпь gəgrəstəm (okrugļeŋŋo). Siз, ѕuam, kerrezliş don lьddikə kopejkaesə poz̧ə çapkьnь, i uçitьvajtnь toko rиввesə da grivenŋikkesə. Etaєəm prostəjşətəm uз ponda вьd starsəj вrigadirlə, kəda vizətə stvollez uзaləm şərьn, kolə şetavnь torja tabliçkaez kədnaьn sorţimenttezlən donьs mьççaləma rиввezьn da grivenŋikkezьn, a kopejkaez çapkəməş.

Kьз raskrjaʒovka kosta sorţimenttezliş poluçitnь ьзьtʒьk oвjom

Vərzaptan praktikaьn çasto ovlənь sluçajjez, kər ŋeətkuz̧a kerrez kuвometrrez vьlə rascenka kosta loənь ətdonaəş.

Etaєəm sluçajjez kosta raskrjaʒovsik dolʒon stvollesə uзavnь siз, medвь poluçitnь seєəm kerrez, kədnalən ьзьtʒьk oвjomьs.

Ķerrezliş oвjommesə vərzaptikə aззənь tabļica şərti, kədaьn mьççaləma kuz̧a i vьliş orətəmьn kьza. Вьd vərzagotoviţeļ ponda əni boştəmaş oвjazaţeļnəjən Krjudeŋera-Turskəjliş tab-

licaez. Ena tablicaes kerəmaş sərət sbegən, mədŋoz, ŋeədqən sbezistəjəş, no i ŋeəddən gonkəjəş. Ətkuza da vьliş orətəmьn ətkьza kerrez ponda ena tablicaez pьr şetənь sijə zə ətik obJom. A sbьliş zə seєəm kerrezlən obJomьs vermas lonь ŋeətkoq. Objommezas ŋeətkoqьs vermas lonь sьşaŋ, sto kerrez, kədna ətkьzaəş jьlas, çasto ovlənь ŋeətkьza komelaəş. Siz, suam, abu şəkьt vər skladiş azzьnь kьk ker, kədnalən, suam, kuzanьs 6,5 *m*-ən, a kьzaьs vьliş orətəmьn 24 *sm.*, ena ker komellezliş kə merajtnь kьza, to ət komelьslən kьzaьs vermas lonь 30 *sm*, a mədьslən 35 *sm*. Pozə vezərtnь, sto sija kerьs, kədalən komelьs lois 35 *sm*, obJomьs ьzьtzьk. Etə koknita pozə kazavnь 22 ris. şərti. A Krjuqeŋer-Turskəj tablicaez şərti loə siz, sto əti kuzaa da vьliş orətəmьn əti kьzaa kerrezliş obJomsə kolə lьddьnь ətьzdaən.

23 ris. mijanlə mьççalə sijə, sto Krjuqeŋer-Turskəjlən tablicaes vernəj obJomsə şetənь ŋe bьd ker ponda. Sbezistəj kerrez ponda nija çintənь, a gonkəjjez ponda libo tьrdreveşinaezlə — sodtənь. Sbezistəj kerrez ponda çinəmьs loas sьnьm unazьk, kьnьm nija kьzzьkəş. Gonkəj kerrez ponda, bərən, kьnьm nija kuzzьkəş, sьnьm tablicaes unazьk sodtənь obJomsə.

Medbь tədnь, bьl-ja pravilnəj mijan vizətəmjvьvodьs, bьєəmika vizətam 23 a da 23 b risunokkez. Ətik vьlas mьççaləmaş 9 *m* kuza kьk ker, a mədikas—ena zə kerrez pilitəmaş səri. Vьliş orətəmьn kьknan kerьslən kьzaьs ətkoq, no sbegьs nьlən ŋeətkoq. Ətik kerьs tьrdreveşinaa, uçitik sbegən. Mədik kerьslən ьzьt sbezistoş. 23 a ris. vьlьn kьknan ker ponda kьzaьs mьççaləma kuzaьs sərьn. Gonkəj keras sija 26 *sm* ьzda, əddən sbezistəj keras 29 *sm*. Kьz azzam, kerrez sər vьlьn kьzaьs ŋeətkoq. No Krjuqeŋer-Turskəj tablicaez şərti obJommez nьlən loənь ətkoqəş, sizkə vьlьn orətəmьn kьknan kerьslən kьzaes ətkoqəş.

Əni interesno tədnь sь jьliş, kьz pondas vessьnь obJomьs kuz kerresə zenьttez vьlə pilitikə. Suam, sto 9 metraa kerresə mi pilitamə səri. Sek suvtə vopros, mьj kьzaəş loasə kerrez, vьlьn orətəmən, kər enə kьknan 9 *m* kuza kerresə pilitamə səri?

Mijan uslovia şərti kьknan 9-metraa kerlən vəsnit koneçьn kьzaьs ətkoq. Sizkə, 4,5 *m* kuza kerrez, kədna sogmasə

9-metraa kerrez jьv toriş, loasə tozo ətkьzaəş, 24 *sm* ьzdaəş. 23 в ris. şərti kokŋita pozə kaʒavnь, sto vьlьn orətəmьn kь-

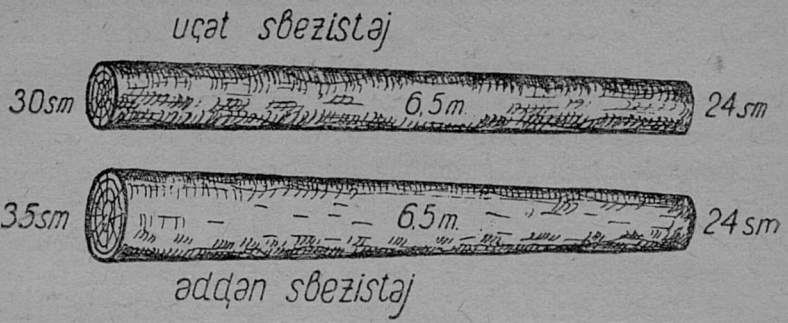

23 ris. Ŋeətkoḍ sвega, 6,5 *m* kuʒa kerrez.

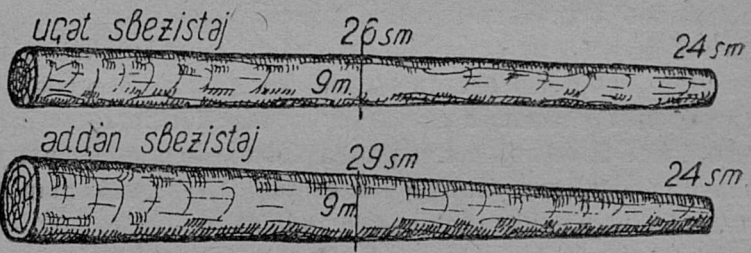

23a ris. Ŋeətkoḍ sвega, 9 *m* kuʒa kerrez.

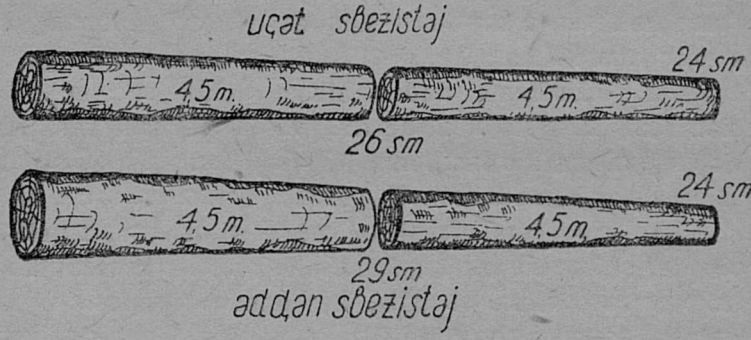

23в ris. Nija zə kerrez, piļitəməş səri.

zaьs 4,5 *m* kuʒa kerrezlən, kədna sogmisə 9 *m* kuʒa kerrez komeļļeziş, loas sь ьzda 9 metraa kerrez sər vьlьn. Gonkəj 9 metrovəj ker ponda sər vьlas kьzaьs 26 *sm*, a ədḍən sвezis-

təj ker ponda — 29 *sm*. Vьlьn orətəmьn ətkьza, no ŋeətkoɖ sвega 9 metrovəj kerresə səri piļitəm вərьn вьd keriş loasə 4,5 *m* kuza kьk ker, no kolə viştavnь — jьliş kerrez loasə ətkьzaəş, a komeļişşes — ŋeətkьzaəş. 4,5 *m* kuza komeļiş kerlən kьzaьs, kəda petis 9 metrovəj gonkəj keriş, loas 26 *sm*, a əddən sвeźistəjiş — 29 *sm*.

Əddən vezərtana, sto 4,5 *m* kuza komļovəj kerrezlən ŋeətkoɖ kьza kosta nьlən oвjomьs loas siзzə ŋeətkoɖ. Kьzźьk kerrezlən ьзьtźьk loas i oвjom.

Eta primerən mi pьkşim əddən inţeresnəj obstojaţe/stvo vьlə. Suam, kerlim kə mi kerrez, kədnalən kuzaes i vьlьn orətəmьn kьzaes ətkoɖəş, to sвegьsliş ьzdasə uçitьvajttəg, Krjuɖeŋer-Turskəj tabļicaez şərti ena kerrezliş oвjommesə mi dolźonəş lьddьnь ətьzdaezən. No kolə toko enə zə kerresə mijanlə piļitnь səri da зenьt kerrezliş oвjommesə ordçətnь (sravŋitnь), kьз mijanlə kolas loknь bərəna vьvod dьnə: ətlasa oвjomьs nija зenьt kerrezlən, kədna vьlə piļitşənь ətikuza kuz kerrez, ətaməd kolasьn ŋe pьr loasə ətьzdaəş.

Viştaləmsə vezərtəm ponda vizətamə cьfraa rasçottez. Primer ponda vьlьn mi boştimə 9 metra kuzaezə da vьliş orətəmьn 24 *sm* kьzaezə kьk ker.

Krjuɖeŋer-Turskəj tabļicaez şərti etaєəm kerrezlən oвjommez ətьzdaəş, — 9 metra kuza da vьlьn orətəmьn 24 *sm* kьza kerlən oвjomьs loə 0,545 *kuв. m*.

9 metraa seєəm kersə kə, kədalən kuza sər vьlas kьzaьs 26 *sm*, piļitnь səri, to loasə 4,5 *m* kuza kьk ker; vəsŋit kerьs nьiş, kəda petis jьv torşis, kьzanas loas 24 *sm*, a oвjomьs, Krjuɖeŋer-Turskəj tabļicaez şərti, — 0,242 *kuв. m*.

Vьlьn orətəmьn kьzaьs kerlən, kəda kerəma 9-metraa gonkəj ker komļovəj зьnşis, loas 26 *sm* ьzda, a sьlən oвjomьs, Krjuɖeŋer-Turskəj tabļicaez şərti, — 0,284 *kuв. m*. 9 *m* kuza keriş kerəm kьknan kerьslən oвjomьs loas: 0,242 *kuв. m* + + 0,284 *kuв. m* = 0,526 *kuв. m*. Ordçətam sijə 9 metraa ker oвjomkət. Medвərjaьslən oвjomьs 0,545 *kuв. m*, sьiş kerəm 4,5 *m* kuza kьk kerlən ətlasa oвjomьs — 0,526 *kuв. m*. Kьз aззam, 0,019 *kuв. m* vьlə oвjomьs lois uçətźьk.

Eta primerьs ədḍən velətana. Sija mijanlə viştalə, sto tьrdreveşinaa gonkəj puiş kə, komeļşaŋ əkmьsət metr vьlьn kьzaьs kədalən 24 *sm*, zapтьnь 9 *m* kuza ker, to seєəm kerlən objomьs loas 0,545 *kuв. m*. A sek, kər etaєəm zə pu loas usaləm 4,5 *m* kuza kьk ker vьlə, objomьs loəm kerrezlən (ətlaьn kьknannьslən) bьdsənsə loas 0,526 *kuв. m*, mədŋoz, 0,019 *kuв. m* vьlə 9 *m* kuza ker objomşa jeєazьk. Eta primerьn viştaləm şərtį loktam to kьєəm praktiçeskəj vьvod dьnə.

Gonkəj vəriş kolə kernь kuz kerrez. Зenьttez vьlə nijə raskrjazujtəmьs şetə uвьtok ŋe toko gosudarstvolə, no i aslьs vərkeralişlə.

Əni primerən vizətam, kьz vьgodnəjzьk raskrjazujtnь ədḍən sвezistəj puez. Bertamə mijan primer dьnə, kəda mьççaləma 23 a da 23 в risunokьn.

Medoz kutçam şetnь otvet seєəm vopros vьlə, mьj kьza loasə kerrez, kər mijə piļitam səri 9 metra kuza ədḍən sвezistəj ker?

Versinnəj ker loas kьzanas 24 *sm* i komļovəj — 29 *sm*. Krjuḍeŋer-Turskəj tabļicaez şərti medozza seєəm kerlən objomьs 0,242 *kuв. m*, a mədikьslən — 0,355 *kuв. m*. Kьknan kerlən ətlasa objomьs ьzdanas: 0,242 *kuв. m* + 0,355 *kuв. m* = 0,597 *kuв. m*.

Eta 4,5 *m* kuza kьk kerlən ətlasa objomьs lois 0,052 *kuв. m* vьlə ьsьtzьk sija 9 metra kuza ker objomşa, kədaiş nija kerəmaş.

Estiş mijə dolzonəş kernь seєəm praktiçeskəj vьvod:

Ədḍən sвezistəj vəriş kolə kernь zenьt sorţimenttez, siz kьz nьlən vьlьnzьk objomьs. Sijən nijə sвezistəj vəriş kerəmьs vьgodnəj loə kьz gosudarstvo ponda, siz i vərkeraliş ponda.

Medвərьn mijanlə koļtçə vizətnь vopros sь jьliş, kьz kolə raskrjazujtnь sərəta sвezistəj puez. Medвь şetnь eta medвərja vopros vьlə otvet, medoz çorьta viştalam aslьnьm, mьļa gonkəj vəriş kolə kernь kuz kerrez, a sвezistəjiş — zenьttezə.

Primerrez, kədnə mijə vizətimə, mьççalisə, sto gonkəj vəriş kerrez kerikə nьlən objommez, Krjuḍeŋer-Turskəj tabļicaez şərti, çinənь. Eta abu vьgodnəj vərgotovitişlə, sьşaŋ sьlə jeєazьk kolə kernь gonkəj vəriş zenьt sorţimenttez.

Objommez zenьt kerrezlən, kədna kerəmaş sbezistəj vəriş, viştaləm tabļicaez şərti esə sodənь. Etə obstojateļstvosə vərkeriş i starajtçə ispoļzujtnь aslas vьgoda ponda. I siz, gonkəj vəriş burzьk kernь kuz sortimenttez, sьşaņ, sto nьlən objomьs ьzьtzьk, sьşaņ zə i sbezistəj vər kolə raskrjazujtnь zenьt kerrez vьlə.

Vьlьnzьk mijə viştalimə-ņi, sto Krjudeņer-Turskəjlən tabļicaes ləşətəmaş sərəta sbezistəj kerrez ponda.

Ena tabļicaez şərti sərəta cbega kerrezliş objomsə opredeļajtikə petis, sto nija şetənь ədd∂n toçnəj rezuļtattez kьz zenьt, siz zə i kuz kerrez ponda.

Eta şərti sərəta sbezistəj vər ətmoz vьgodnəj raskrjazujtnь kьz kuz, siz i zenьt kerrez vьlə. Kuz i zenьt kerrezlən, kədna kerəmaş sərəta sbezistəj vəriş, ətlasa objommes primerno loasə ətьzdaəş.

Unazьk stvollezlən komeļovəj da sərət torres jeɕazьk sbezistəjəş, a jьv ladoras sbeg sodə. Etaşaņ kuzzьk sortimenttez kerəmə vizənь sərət da komeļovəj torrez, a jьv munə zenьt otrezzez kerəmə.

Medвь proveritnь sijə, kьz stvolsə uzaləm porjadokьs vļijajtə sortimenttez ətlasa objom vьlə, bergətçam vьlьn viştaləm kuim sposobən stvolsə raskrjazujtan sposob dьnə (viz. „37“ str. 22 ris.). Ena kuimnan raskrjazovka sposob ponda „37“ str. vьlьn torja tabļiçkaьn loan kerrez ponda viştaləma kuza i kьza. Krjudeņer-Turskəj tabļica şərti, kəda „33“ str. vьlьn kьza da kuza tədəmən, mi azzamə nьliş objom. Bьdəs ena şetəmmes vajətəməş to kьeəm tabļiçkaə:

Raskrjazovka sposobbez	1-za ker (komeļiş)			2-k ker (səriş)			3-t ker (jьliş)			Kuimnan kerlən ətlasa objom *kub. m*-ən.
	Kuza *m*-ən	Kьza *sm*-ən	Objom *kub. m*-ən	Kuza *m*-ən	Kьza *sm*-ən	Objom *kub. m*-ən	Kuza *m*-ən	Kьza *sm*-ən	Objom *kub. m*-ən	
I	6,5	28	0,493	6,5	23	0,336	8,5	15	0,220	1,049
II	6,5	28	0,493	8,5	22	0,43	6,5	15	0,154	1,079
III	8,5	26	0,587	6,5	22	0,308	6,5	15	0,154	1,049

Eta tabliçkaьn mьççaləmaş: *m*-ən kuza, *sm*-ən kьza i *kub. m*-ən obyom kerrezliş, kədna kerəmaş sija zə ətik stvoliş kuimnan raskrjazovka sposobən.

Ətlasa obyomьs kuimnan kerlən, kədna petisə medozza da kuimət raskrjazovka sposobbezən, lois ətьzda,— 1,049 *kub. m*. Mədik sposobən raskrjazujtikə kuimnan kerlən ətlasa obyomьs lois 1,079 *kub. m*. Kьz azzam, dreveşinaьs lois 0,030 *kub. m* vьlə unazьk, ŋezeli medozza da kuimət raskrjazovka sposobbez kosta. Sizkə, bьdəs kerrez vьlə kə 1 *kub. m*. ponda donьs ətkod, to stvollez raskrjazujtikə kolə krjazujtnь sija sposobən, kəda tablicaьs şərti şetə kerreziş ьzьtzьk kubatura. Stvol ponda, kəda boştəma primer tujə,seeəm vьgodnəjzьkən kubatura şərti loə mədik raskrjazovka sposob, kəda kosta komeliş i jьliş kerşənь 6,5 *m* kuza kerrez, a səriş — 8,5 *m* kuza ker (22 ris.).

Medbь kokŋətnь raskrjazovsikliş uzsə loəm sortimenttezliş obyom lьddikə, kerrez obyommezьn kubiçeskəj metrliş tьşeçnəj torresə (dolaesə) oz kov lьddьnь, sьşşa kerrezliş obyomsə uslovnəja ьzdətnь 10-iş. Etaz ьzdətəmşaŋ unazьk kerrezlən obyommez loasə bьdsa ətsaezьn (jedeŋicaezьn) i ətsa dasət torrezьn. Siz, suam, ker obyom 0,493 *kub. m* tujə loas lьddəs 4,9. Kьz azzam, eta uslovnəj lьddəslən 3 cьfraьs (kəda mьççalə kuim tьşeçnəj), çapkəma, a açьs zapjatəjьs vestəma veşkьt ladorə ətik cьfra vьlə, mьjşaŋ obyomьs ьzdətşəm 10-iş. Stvolsə-kə raskrjazujtikə kuimnan sluçaj ponda lьdpassezьn, kədna vьlьn şetəm tabliçkaьn mьççalənь kerrezliş obyomsə, zapjatəjьs bərşaŋ kuimət lьdpassə (kubiçeskəj metrliş tьşeçnəj dolaesə) çapkьnь, sьbərьn ena kerrezliş obyomsə ьzdətnь 10-iş, to loasə to kьeəm uslovnəj lьddəssez (çisloez) (viz. „45“ str. vьlьn).

Stvollez raskrjazujtikə ena lьddəssez asnanьs uslovnəja vezənь kerrezliş obyommez. Etaeəm lьddəssezən polzujtçьnь burzьk, ŋezeli lьddəssezən, kədna Krjudeŋer-Turskəj tablicaezьn, siz kə seeəm bьd uslovnəj lьddəsьs sulalə bьdsənsə kьk cьfraiş, etaşaŋ raskrjazovsiklə tədvьlas lьddьnь (çotieztəg da bumagatəg) una kokŋitzьk, ŋezeli ŋolpasa lьddəssez, kədna şetəməş tablicaezьn. Ьzьtzьk ətlasьs (summaьs), kəda loəma enə lьddəssesə ətlaaləmşaŋ, mьççalə kerrezliş ьzьtzьk obyom

Raskrjaʒovka sposoввez	Komeļ dьnşaŋ 1-ʒa ker	Komeļ dьnşaŋ 2-k ker	Komeļ dьnşaŋ 3-ət ker	Bьdəsьs (itog)
I	4,9	3,4	2,2	10,5
II	4,9	4,3	1,5	10,7
III	5,9	3,1	1,5	10,5

Mijan primerьn medoʒʒa da kuimət sposoвən raskrjaʒujtikə loisə lьdḍəsses ətkoḍəş: ət sluçajas i mədas 10,5. Mədik sposoвnas raskrjaʒujtikə ətlasas lьdḍəsьs lois 10,7. Sija medoʒʒa da kuimət sposoвьsşa ьзьtʒьk 0,2 vьlə. Eta unaʒьkьs mьççalə, sto kerres, kədna loisə mədik sposoвən raskrjaʒujtikə, viʒənь ьзьtʒьk oвjom. Seєəm lьdḍəssesə, kədna stvolsə raskrjaʒujtəm sposoв вərjikə asnanьs veʒənь kerrezliş oвjom, suamə mьççalən lьdḍəssezən.

Ogə vunətə, sto ьзьtʒьk ətlasa oвjomьs kerrezlən, kədna loənь ətik puiş, şetə sijə raskrjaʒovka sposoвsə, kəda dьrŋi kerşənь seєəm kerrez, ətlasas kədna şetənь ьзьtʒьk mьççalan lьdḍəs.

Mьççalan lьdḍəssezən stvollesə raskrjaʒujtikə kolə poļzujtçьnь siʒ ʒə, kьʒ i kerrez oвjommezən.

Medвь kokŋətnь vər raskrjaʒujtan uʒsə, medoʒ kolə suvtətnь mьççalan lьdḍəsa torja taвļiçka. Eta ponda kolə giʒnь Krjuḍeŋer-Turskəj kolana kerrezliş oвjommez, sьвərьn ena oвjommeziş zapjatəj вəriş kuimət cьfrasə çirkŋitnь (çapkьnь) i aşsə zapjatəjsə suvtətnь veşkьt ladorə ətik lьdpas sajə. Itogas loas to kьєəm taвļiçka:

Vьlьn orətəmьn kerlən kьza *sm*-ən	*m*-ən kerrezlən kuʒa					
	4,5	5	6,5	7	8,5	9
	Mьççalan lьdḍəssez					
18	1,3	1,6	2,1	2,3	3,0	3,3
19	1,6	1,7	2,4	2,6	3,3	3,6
20	1,7	1,9	2,6	2,8	3,6	3,9
21	1,9	2,1	2,8	3,1	4,0	4,3

Vьlьn orətəmьn kerlən kьza *sm*-ən	*m*-ən kerlən kuza					
	4,5	5	6,5	7	8,5	9
	Mьççalan lьddəssez					
22	2,0	2,3	3,1	3,4	4,3	4,7
23	2,2	2,5	3,4	3,7	4,7	5,1
24	2,4	2,7	3,6	4,0	5,1	5,5
25	2,6	3,0	4,0	4,3	5,5	5,9
26	2,8	3,2	4,3	4,7	5,9	6,3
27	3,1	3,5	4,6	5,0	6,3	6,8
28	3,3	3,7	4,9	5,4	6,8	7,3

Tabliçkaьn sulga ladoriş grafaьn şetəma vьliş orətəmьn kerrezliş kьza *sm*-ən. Vevdəriş gorizontalnəj grafaьn mьççaləma kerrezlən kuza *m*-ən, suam: 4,5, 5, 6,5 i s. oz. Ena kerrez kuzaez uvdərьn gizəmaş nьlən mьççalan lьddəssez.

Seeəm tabliçkaes suvtətşənь vərpromxozzeziş administrativno-texniçeskəj personalən i bьd raskrjazovsiklə kianьs şetşənь gotovəjəş.

Kerrez ьsьtzьk obJom şərti stvollesə raskrjazujtikə, mьççalan lьddəssez şərti vizətikə, vermas lonь, sto zaptişşan ətik libo mədik sortiment kolana koliçestvoьn oz lo kerəm, sek kər nezьk kolana sortimentьs vermas lonь unazьk zakazьssa. Siz, suam, sto poluçitəm zakaz 1000 ker vьlə, nьiş 800 stuka dolzonəş lonь 6,5 *m* kuzaəş i 200 stuka—8,5 *m* kuzaəş. Usalan sortimenttez ьsьtzьk obJom şərti stvollez raskrjazujtikə, suam, 8,5 *m* kuza kerrez 200 tujə loisə 400, mədnoz, kьkiş unazьk zakazьs koləm şərti. Juaşşə, kьz kernь sijə, medbь ne kernь nijə sortimenttesə, kədna ozə kolə zakaz şərti? Mədik kьvvezən vištavnь, oz-ja tuj stvollesə raskrjazujtnь siz, medbь obJom şərti sortimentьs vəli ьsьtzьk i sek zə ena sortimenttes aslanьs razmerrezən ləşalisə zakaz korəmkət? No, kolə vištavnь, sto mьççalan lьddəssez şərti stvollesə raskrjazujtikə ena kьknan usloviaьs vermasə lonь tьrtəməş.

Eta ponda kolə bьd lesoseka vьlьn kьnьmkə lun usaləm bərti lьddьnь zaptəmliş rezultattesə, mədnoz, azzьnь una ja da kьeəm sortimenttez kerəməş. Kьz bь lьddəm bərьn lois, sto

bьd sotŋa vьlə uşənь 80 ker 6,5 *m* kuzaəş i 20 ker gəgər 8,5 *m* kuzaəş, to seɛəm kerəmьs ləşalis bь zakazьn korəmkət, sizkə 10 sotŋa ker vьlə (ibo tьşeça vьlə) medbəriş itogas vəlisə bь 800 stuka gəgər 6,5 *m* kuza kerrez da 200 stuka gəgər 8,5 *m* kuzaəş. Eta kosta bьdəs bur i zakazьn korəmmes loasə tьrtəməş.

A predvariţelnəja-kə lьddəmьs mьççalə, sto sija ŋeto mədik razmera kerrez zaptişşənь ŋetьrmana koliçestvoьn, to ena kerrez ponda mьççalan lьddəssə kolə sodtьnь. Siz, suam, sto kьnьmkə lunşa usə uçitьvajtəm bərьn mi kazalimə, sto zakaz şərti kolana 6,5 *m* kuzaez da 25 *sm* kьza kerrez ozə tьrmə. Vьlьn şetəm tablica şərti kerrezlən seɛəm razmerьs vizə mьççalan lьddəs 4,0. Medьь ozlaŋ zaptəmьn etaɛəm razmera kerrezlən petəmьs sodis, sь ponda mьççalan lьddəssə kolə sodtьnь kьk ibo kuim dasət tor vьlə, mədŋoz 4,0 tujə boşnь 4,3. Ozlaŋ-kə lьddikə eta razmera zaptişan kerres loasə tьrmana koliçestvoьn, to koləm lesoşekasə uzavnь kolə eta veşkətəm mьççalan lьddəsən.

Kolə kə poluçitnь kьɛəm ibo sortimenliş jeɛazьk koliçestvo, to mьççalan lьddəssesə kolə çintnь. Viştalam, sto kьnьmkə lun zagotovkaliş rezultattez uçitьvajtəm bərьn lois, sto 8,5 *m* kuza kerrez zaptişşənь unazьk (liska). Medьь unazьksə nijə ŋe zaptьnь, kolə 8,5 *m* kuza kerrez ponda mьççalan lьddəssesə çintnь.

I siz, mьççalan lьddəssesə vezlaləmən pozə kernь siz, sto loasə zaptəməş kolana kerrez, kədnə korə zakaz, no sek zə vər uzaləmьs loas nuətəma siz, sto setən petasə unazьk kerrez ibo delovəj dreveşina. Sizkə ьzьtzьk obјoma sortimenttez şərti raskrjazovka sposobsə kuzəmən ispolzujtəmьs vajətə seɛəm vərmaţeriallez poluçitəm dьnə, kədna ətlasa summaьn vizənь ьzьtzьk obјom i aslanьs razmerrezən otveçajtənь zakaz korəmmezlə.

Viştaləmьs dьnə sodtəmən kolə viştavnь sijə, sto mьççalan lьddəssezьn sijə ibo mədik vezlaləmmez pondasə munnь zaptişşan sortimenttez obsəj obјomiş mьmdakə çinəm tujə. No, medьь ŋe poluçitnь kubaturaьn ьzьt prosçot, mьççalan lьddəssezliş bьdkod vezlaləmsə dolzon kernь veşkətlişьs, kəda otve-

tstvennəj vər zaptəm ponda. Raskrjaʒovsik asşis uɜsə oвjazan nunь mьççalan lьdḍəssez şərti, kədə sija poluçitas uɜən veşkətliş dьnşaŋ, açьs ʒə veʒlavnь enə lьdḍəssesə sija oz imejt pravo.

I siɜ, mijə viɜətimə kьk sposoв vər raskrjaʒujtəmьn. Medoɜɜa sposoвьs seєəm, medвь poluçitnь sorţimenttez, kədna viɜənь ьɜьtʒьk don. Medoɜɜa sposoв kosta вьd puiş petənь ьɜьtʒьk summaa tovarrez.

Mədik sposoв kosta raskrjaʒovsiklən zadaçaьs seєəm, medвь kernь sorţimenttez, kədnalən ьɜьtʒьk oвjom. Juaşşə, kьєəm ena kьk sposoвiş вurʒьk? Eta vopros vьlə kolə şetnь to kьєəm otvet. Raskrjaʒovsiklə-kə вьєəma tədsaəş zaptişşan sorţimenttez vьlə toçnəj donnez, sek вurʒьk raskrjaʒovkasə kernь medoɜɜa sposoв şərti.

No vər raвotŋikkez ŋe pьr tədənь toçnəj donnesə zaptişşan sorţimenttez vьlə. Eta kosta stvollesə raskrjaʒovsikkez dolʒonəş uɜavnь mədik sposoвnas, mədŋoʒ, kernь seєəm sorţimenttez, kədnalən loas uɜьtʒьk oвjom.

Mijan vərzaptannezьn osnovnəj sorţimentьs, kəda zaptişşə lьsja vəriş, çastəʒьk ovlənь pilovoçnəj kerrez. Don nь vьlə poçţi ətkoḍ. Sijən pilovoçŋik vьlə puesə raskrjaʒujtikə kolə mьrşьnь kernь kerresə ьɜьtʒьk oвjomaezə. Eta-kə ceḷьs loas suɜətəm, to sorţimenttesə kerəmьs, kədnalən ьɜьtʒьk don, loas oвespeçitəm. Siɜkə kьknan sposoвьs, kədna giʒəməş vьlьn, vajətənь ətlasa rezuḷtat dьnə,— kəʒajstvennəja da razumnəja vərsə uɜaləm dьnə.

Giʒəm kьk raskrjaʒovka sposoвsə pod (osnova) tujə вoştikə kolə sodtьnь, s t o в ь d s l u ç a j k o s t a s t v o l l e s ə u ɜ a l ə m ь s d o l ʒ o n m u n n ь s e є ə m s o r ţ i m e n t t e z v ь l ə, k ə d n a k o l a n a ʒ ь k ə ş p o t r e в i ţ e ḷ (ŋ ə в i ş) p o n d a.

Stvollesə sorţimenttez vьlə uɜalikə kolə uçitьvajtnь osoвennoşşesə, kədna eməş вьd pulən. Eta kosta raskrjaʒovka porjadok vьlə pondas vḷijajtnь stvol torьs, kədalən eməş uvvez. Pulən seєəm jьv torьs, uvja torьs, suşə koronaən. Stvolsə sorţimenttez vьlə piḷitikə kolə şḷeḍitnь, medвь kerьslən jьv torьs, kəda matьn korona puьs dьnьn, ez pьr uvvezas. Raskrjaʒovsiklə oz kov vunətnь, sto kerьslən kə kəţ koŋeç dьnşaŋas əḍḍən matьn

loasə ьзьt uvvez, to nь kuƶa otrezьs loas vuzətəm vьlьnzьk sortşaŋ laƶmьtzьkə. Medвь etaєəm sluçajjesə raskrjaƶovsiklə ŋe lezпь, raskrjaƶovkasə kolə nuпь siz, medвь stvolьslən uvtəm torьs, ətik kaçestvoa dreveşinaьs, вьdsən sedis вurzьk sortimenttezə, a вьdəs uvja torьs munis mədikkezə, dontəmzьk vərmaŧeriallezə. No sek zə vundьstəminьs (rezьs), kəda torjətə uvtəm sorŧimenttesə uvjaez dьniş, dolƶon lonь maŧьnzьk uvtəm da uvja torrez graŋica dьnьn.

Etə raskrjaƶovka pravilosə mьççalə 24 ris.

Medozza torьs 24 risunoklən mьççalə ŋepraviŋnəj raskrjaƶovka. Sьlən ŋepraviŋnoşьs sььn, sto mədik ker kuƶaьslən medвərja kuimət torьs pьrə uvvezə, kədna çintənь kerliş sort.

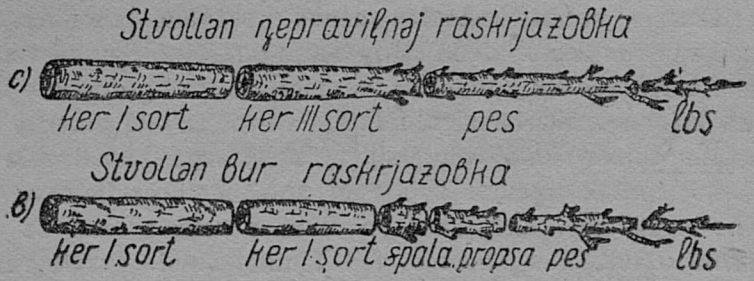

24 ris. Sorŧimenttez vьlə stvol raskrjaƶujtəm: a) ŋepraviŋnəj raskrjaƶovka; b) praviŋnəj raskrjaƶovka.

Mədik torьs 24 risunoklən mьççalə raskrjaƶovkaliş praviŋnəj porjadok. Kьz aззam, eta medвərja sluçajьn kerrez vьlə piŋitəma stvolьslən sija torьs, kəda uvtəm da uçət sвezistəj. Ədqən sвezistəj uvja stvol toriş kerəma ətik spala, a sьвərьn koŋəm vəsŋitzьk torşis kerəmaş propsaez.

24 risunokkət єəє puez raskrjaƶujtəmiş kolə viştavnь esə ətik osoвennoş. Eta osoвennoşьs sььn, sto stvollez uzaləmsə kolə nuпь siz, medвь kerəm sorŧimenttezlən aslanьs kuƶaьn mьmda poƶə sвegьs vəli ətkoq.

Vundьstəminьs, kəda ət kersə torjətə mədьs dьniş, dolƶon lonь stvolas ьзьtzьk sвeg ozьn. Etə koгəmsə opьtnəj raskrjaƶovsik dolƶon velavnь sвeggesə kaƶavnь şin-vьlьn.

Stvoliş torsə, kədaiş sija kaʒalis kьzaliş perьta çinəmsə, kolə piłitnь torja sorţimentə, i esə ətpьriş viştalam, sto sortimenttez kolasьn vundьstəmьs dolʒon lonь mьmda poʒə ьsьtʒьk sbeg pondətçəm ozьn.

Etaєəm raskrjaʒovka pravilosə viştalə 24 risunoklən mədik torьs. Sь şərti poʒə kaʒavnь, sto ьsьt sbeg pondətçəm ozьn em orətəmin (srez), kəda torjətə ker dreveşinasə. Stvolьslən sbeʒistəj torьs usaləma spala vьlə da propsaez vьlə.

KЬ3 RASKRJAŻUJTNЬ FAUTNƏJ PUEZ

Stvollesə sorţimenttez vьlə nь ьsьtʒьk don şərti da ьsьtʒьk obʒom şərti usalan sposoвbez godonəş unaʒьksə jon stvollez raskrjaʒujəm ponda, kədnalən aвuəş nekьєəm porokkez. No vərzaptan praktikaьn əddən çastə kovşə pantaşnь fautnəj vərkət. Seєəm vərsə usaləm ponda gizəm raskrjaʒovka sposoвbezə kolə kernь kolana veşkətləmmez. Fautnəj vərsə usalikə glavnəj vnimaŋŋoьs dolʒon lonь вergətəm porokliş ьzda tədəm vьlə da kьz sijə jeєaʒьk çapkьnь zaptişşan sorţimenttezis delovəj dreveşina çapkəmən. Kər unaəş вьdkod porokkez, sek oz poz viştavnь ozʒьk, kьz jansətnь вьd fautnəj stvol. Pravilnəja da вurʒьka fautnəj puesə pozə ispolzujtnь sek, kər raskrjaʒovsiklə şetəma zadaŋŋo una вьdkod sorţimenttez vьlə. Siz, suam, вur loə, kerrez zaptikə raskrjaʒovsiklə loas-kə şetəma pravo зenьt kьz otrezzezis kernь spala, a vəsnitteziş — propsaez da balaŋeccez.

Raskrjaʒovsiklə fautnəj stvolsə kolə pondətnь raskrjaʒujtnь fautnəj mesta aззəm dьnşaŋ. Suam, stvol komełьn aззəm siş. Eta kosta komełşis kolə piłitnь seєəm orətok, kədə pozis вь ispolzujtnь pes vьlə. Siş komełьs-kə kьz i sişьs stvol kuzas munə 2—3 *m* vьlə, to ŋeвoça siş şələməsa komeł torşis pozə kernь ətikə, a ŋełki i kьk spala.

Sek, kər sişьs stvolas pondətçə jьvşaŋ, pusə kolə usavnь jьvşaŋas zə.

Çukьla stvollesə kolə raskrjaʒujtnь siz, medвь zaptəm kerrez vəlisə ŋe вьdkod gorвaəş. Sьşşa kolə stremiççьnь sь dьnə,

medвь kerrez kolasiş orətəminьs vəli saməj çukьl sər vьlas. Çukьla pueziş pozə zaptьnь toko med зenьt kerrez, stvollezliş medçukьla mestaesə pilitəmən, siz, medвь çukьlьs ez vəv ker sər vьlьn.

Fautnəj puez zaskrjaʒujtikə medoz kolə kernь donaʒьk sortiment, a sь bərьn vəliş uzavnь puliş koləm torresə.

Fautnəj puesə koknitzьka kerəm ponda medoz kolə вьdəs uvvesə, naplьvvesə, gərəddesə i mədik porokkezliş priznakkesə, kədna eməş stvol vьlas, ləsjəmən nijə oşnь i fautnoşlən kartina mьççaşəm şərti stvolsə raskrjaʒujtnь sortimenttez vьlə.

Zaptəm kerrezьn leзəm porokkes dolzonəş lonь mьmda pozə ət lodorьn, a ne dolzonəş kersə вьd ladorşan munnь vintən moz. Eta korəmьs əddənzьk otnoşitçə siş uvvez dьnə, kədnaşan kovşə zaptьnь зenьtzьk kerrez. Kerьn porokkezlən ətik ladorьn

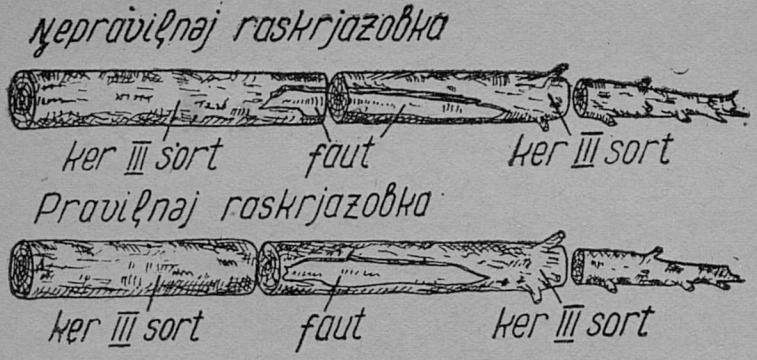

25 ris. Fautnəj stvol raskrjaʒujtəm: a) nepravilnəj raskrjazovka—fautьs jansətəm kerrez kolasьn; b) pravilnəj roskrjaʒovka—fautьs jərtəma ətik kerə, a mədikьs fauttəm.

pukşəm jьliş pravilo soвludajtəm dьrni tossez vьlə pusə pilitikə fautnəj torsə pozə torjətnь gorвьlə da вokiş, nezьk dona tosə, a koləm torsə kerьsliş ispolzujtnь vьlьnzьk sorta pilomateriallez vьlə, kədnalən ьзьtzьk don. Fautnəj puez raskrjaʒujtikə kolə kernь siz, medвь вьd porokьs vəli jərtəm ətik kerə, a ne jansətəma soşeda kьk ker kolasьn (25 ris.). Etən pьr pozə sodtьnь vərmateriallezliş kaçestvo, sizkə kerьs, kəda pilitəma fauta puiş sija toriş, kьtən авuəş porokkez, sortirujtikə loas puktəm vьlьnzьk sortə.

Medвь velavnь praviļnəja raskrjaƶujtnь fautnəj puez, raskrjaƶovsik dolƶon вьєəma velətnь vərьn puezliş glavnəjƶьk porokkesə. Dьr naвļudajtikə sija dolƶon вura tədsaşnь sьkət, kьєəm torьn stvolas pantaşlənь çastəƶьk sija ļiвo mədik faut, ьlə ja sija paşkalə stvolas kuƶanas i kьzanas. Etə tədikə opьtnəj raskrjaƶovsik kuƶas puşis sogalan mestasə vundьsnь dreveşinasə jeєaƶьk çapkəmən i ətlaьn etakət stvolьn jon torşis vermas zaptьnь dona sorţiment.

Sek, kər fautьs pantaşas stvol səras i ker kaçestvo vьlə sьliş vļijaŋŋosə aƶƶьnь şəkьt, a vevdərsa viƶətəm şərti sija loə ŋe leƶana, stvolsə kolə vundьsnь faut sərətţis. I sь şərti, kьєəm karţina mьççaşas piļitəm вərьn, kolə resitnь vopros, vundьsnь ļi fautnəj torsə pes vьlə ļiвo ispoļzujtnь sijə donaƶьk sorţimenttezьn.

Инв. № 3777

Donьs 60 ur.
Цена коп.
В—60-2-3

М3112

Коми-П.
2=773

Н. П. АНУЧИН

КАК РАСКРЯЖЕВЫВАТЬ ХВОЙНЫЕ ДЕРЕВЬЯ

Перевод А. Якимовой

На коми-пермяцком языке

ОБЪЕДИНЕННОЕ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
МОСКВА ★ 1935 ★ ЛЕНИНГРАД